

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2022

Barbora Koutná

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Delegitimizace klimatické změny rétorikou nových
médií:**

Případ online magazínu Reflex

Bakalářská práce

Autor práce: Barbora Koutná

Studijní program: Sociologie se specializací: Studia současných společností

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.7.2022

Barbora Koutná

Bibliografický záznam

KOUTNÁ, Barbora. Delegitimace klimatické změny rétorikou nových médií: Případ online magazínu Reflex.cz. Praha, 2022. s.47. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Rozsah práce: 78 857 znaků včetně mezer (bez anotace a závěru)

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje problematice delegitimizace vědění v nových médiích. Zaměřuje se zejména na využívání a způsoby interpretací vědeckých poznatků týkajících se změny klimatu v sekci „Komentáře“ internetového portálu Reflex.cz. S pomocí kritické diskurzivní analýzy Normana Fairclougha se snažím zjistit, jakým způsobem autoři v textech klimatickou změnu konstruují a jaké volí interpretace a argumenty. Zaměřuji se též na aktéry, vztahy mezi nimi a hodnotové orientace objevující se v diskurzu. Výsledky práce odhalují některé delegitimizační praktiky a popisují mechanismy jejich fungování.

Abstract

This bachelor thesis aims to examine the problematics of delegitimising scientific knowledge in new media. It focuses primarily on the usage and forms of interpretations of scientific results concerning climate change in the section „Comments“ of the internet magazine Reflex.cz. Using Norman Fairclough's discourse analysis, I examine the construction of climate change in the texts and styles of interpretations and arguments regarding scientific knowledge. Subsequently, I focus on actors and relations between them, also norms and values appearing in the discourse. The results of the analysis reveal some of the delegitimization practises and describe their mechanisms.

Klíčová slova

Delegitimace vědění, klimatická změna, věda, kritická diskurzivní analýza, Reflex.cz

Keywords

Delegitimization of knowledge, climate change, science, critical discourse analysis, Reflex.cz

Title/název práce

Delegitimization of Climate Change Through New Media Rhetoric: The Case of Online Magazine Reflex.cz

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Mgr. Janu Balonovi, Ph.D za čas a úsilí, které vložil do vedení práce, za cenné rady, konzultace a trpělivost.

Obsah

1	Úvod	2
2	Teoretická část	3
2.1	Delegitimizace vědění v postmodernitě	3
2.2	Delegitimizace klimatické změny	7
2.2.1	Aktéři na pozadí delegitimizace	9
2.2.2	Způsoby delegitimizace klimatické změny v médiích	10
3	Metodologická část	13
3.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	13
3.2	Charakteristika média a výběr článků	13
3.3	Kritická diskurzivní analýza	14
3.4	Faircloughův přístup	15
3.4.1	Deskripce	16
3.4.2	Interpretace	17
3.4.3	Explanace	17
3.5	Limity výzkumu	18
3.6	Sebereflexe	18
4	Analytická část	20
4.1	Přístup ke klimatické změně	20
4.1.1	Konstrukce hrozby	20
4.1.2	Důraz na nezávažnost	22
4.1.3	Nabídka řešení	22
4.2	Interpretace vědeckých studií a argumentace	23
4.2.1	Dezinterpretace	23
4.2.2	Obecné „pravdy“	24
4.2.3	Popírání existence dat	25
4.2.4	Odkaz na menšinové studie	26
4.3	Aktéři	26
4.3.1	Vztah autor-čtenář	26
4.3.2	Aktivisté	28
4.3.3	Vědci	30
4.4	Hodnotové orientace a subkultura diskurzu	31
5	Závěr	33
6	Summary	35
7	Použitá literatura	37
8	Teze bakalářské práce	42
9	Seznam příloh	47

1 Úvod

V současné informační společnosti bývá často obtížné rozpoznat pravdu od lži, skutečnost od iluze. Hranice online a offline prostoru mizí, což dělá orientaci v informacích o to těžší. Dokonce i věda, jakožto tradiční instituce, která doposud držela monopol na určování pravdivosti, dnes podléhá kritice a musí o svoji pozici bojovat.

Mým úkolem v této bakalářské práci bude zjistit, jakým způsobem komunikují vědecká fakta názorové články v sekci „Komentáře“ internetového portálu Reflex.cz. Dále také analyzovat, jaké způsoby delegitimizace se v článcích objevují, jaké hodnoty a normy sdílí diskurzivní komunita a v poslední řadě identifikovat aktéry diskurzu a zjistit, jaké mezi nimi existují vztahy.

Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že si sama z pohledu jednotlivce uvědomuji, jak obezřetný musí člověk v dnešní době být, když čerpá informace z online prostoru (a nejen tam). Konkrétní téma pro zkoumání delegitimizace vědění jsem chtěla vybrat tak, aby na jedné straně existoval ustálený rámec vědění, který je považován ve společnosti za legitimní, a proto jsem se rozhodla pro téma klimatické změny.

V teoretické části se soustředím na popis problematiky delegitimizace vědění od druhé poloviny 20. století, kde představím koncepty jako demokratizaci vědění, problém důvěry v postmodernitě a úpadek expertizy. K popisu delegitimizace v oblasti klimatické změny využiji koncept rizikové společnosti od Ulricha Becka. Beck totiž skrze společnost rizik poskytuje komplexní sociologický pohled na změnu klimatu zahrnující, jak vědeckou, tak politickou i mediální sféru. Vysvětluje i to, proč a jaké reakce na krize, jako je ta ekologická, vznikají. V návaznosti na to popíši aktéry podílející se na popírání změny klimatu, a také způsoby delegitimizace v nových médiích.

Metodologická část bude pojímat jak charakteristiku média, tak odůvodnění výběru článků. V hlavní části přiblížím kritickou diskurzivní analýzu a podrobněji představím Faircloughův přístup, který využiji v následné analýze. Vzhledem k povaze metody, věnuji část i limitům výzkumu a sebereflexi.

V analytické části nejdříve charakterizují konstrukci klimatické změny v analyzovaných textech, dále se zaměřím na interpretaci vědeckých dat a argumentaci autorů, přiblížím aktéry v diskurzu a vztahy mezi nimi, a nakonec ve zkratce specifikují hodnoty diskurzu.

2 Teoretická část

V následující části představím teoretický rámec delegitimizace vědění a vědy v postmoderní společnosti z pohledu sociologie. Dále načrtnu to, jak do procesu vstupují média. V druhé podkapitole se již budu věnovat samotné klimatické změně ve vztahu ke společnosti, kde mé teoretické poznámky budou vycházet z představy Ulricha Becka. Představím aktéry organizované delegitimizace, zejména proto, že se jedná o skupiny, které působí v oblastech produkce rizik a zároveň disponují mocí zasahovat a měnit vědění, tzn. že je možné jejich působení zachytit v analýze diskurzu. Nakonec se budu věnovat samotným způsobům delegitimizace klimatické změny v médiích, jež některé z nich přímo odkazují na organizovaný delegitimizační aparát.

2.1 Delegitimizace vědění v postmodernitě

Za hlavní zdroj vědění a verifikace poznání považujeme v dnešní společnosti vědu, jejíž kořeny sahají hluboko do minulosti. Sociologové začali oblast vědy zkoumat již od samého počátku svého založení, tedy v druhé polovině 19. století. Sociologie se zabývá různými aspekty, počínaje vědou jako institucí, konče vědeckým poznáním a jeho vlivem (Petrušek, Miltová; 2018).

V druhé polovině 20. století, především s rozvojem komunikačních technologií, se začala řešit otázka zásahů veřejnosti do vědecké sféry, což přispělo ke vzniku konceptu demokratizace vědy. Jedním z výrazných přístupů, který se staví striktně proti zásahům veřejnosti, rozpracoval Michael Polanyi. Polanyi popisuje vědeckou sféru jako pevně ohraničenou a schopnou samostatného fungování bez vnějších zásahů. Dodává, že lidé bez patřičných kompetencí nejsou schopni porozumět specifikům vědecké činnosti, a tudíž vměšování se veřejnosti by mohlo vědeckou práci negativně ovlivňovat (Polanyi; 1969, s. 49-72).

S opačným přístupem k problematice přišel Paul Feyerabend, který naopak prosazoval názor, že veřejnost by měla plnit funkci kontroly nad vědeckým výzkumem. Vědecká sféra podle něj obsahuje instituce, které se od zbytku institucí fungujících ve společnosti neliší, a proto by věda neměla mít privilegia, jež ostatním nenáleží (Feyerabend; 1978, s. 96).

Ovšem ne všichni nahlízejí na problematiku takto černobíle. Kompromisem mezi oběma představenými přístupy může být interpretace Harryho Collinse a Roberta Evanse,

kteří jsou přesvědčeni, že vědecká činnost náleží odborníkům, ale diskutovat o těchto odborných činnostech jsou podle nich schopni i odborníci, kteří danou odbornou činnost neprovádějí (Collins; Evans, 2002).

S rozšířením online sféry přichází i řada nových problémů. Nikdo se neptá, zda má veřejnost právo vměšovat se do vědeckých debat. V rámci internetu se meze nekladou, někteří lidé se za vědce dokonce i vydávají. Právě problematika klimatické změny, ale i další témata, vyžadující expertní vědění, přitahují „popírače“¹, kteří jsou na základě svých přesvědčení a nelegitimních argumentů motivováni k vměšování se do expertních debat. Běžně používají zkreslení, konspirační teorie či falešné odborníky a pro běžného čtenáře/diváka mohou znít velmi přesvědčivě. Tím se liší od skeptika, který má v expertní debatě své čestné místo. Na rozdíl od „popíračů“ problematice rozumí, je objektivní a diskusi obohacuje (Kemp a kol., 2010).

Z toho vyplývá, že problémem bude i samotná důvěra ve sdílené informace, a to konec konců nejen kvůli představené „popíračské kultuře“. Důvěrou v postmodernitě se ve svých dílech obecně zabýval především Anthony Giddens, který je přesvědčen, že s rozpadem základních hodnot tradiční společnosti, jako byla stabilita a kontinuita, se mění i koncept základní důvěry. Společnost postmoderní, tedy komplexní a dynamická, se vyznačuje zejména produkcí nejistoty, která je jakýmsi protipólem důvěry. Lidé postrádají záchytný bod, přičemž jejich důvěra je vložena do abstraktních systémů, což jsou podle Giddense symbolické znaky a expertní systémy. Jedinec sice svobodně rozhoduje, kterému expertnímu systému bude důvěřovat, může své rozhodnutí libovolně měnit, nicméně nemůže se, podle Giddense, ze vztahu vyvázat, jelikož expertní systémy prostupují fungováním celé společnosti. Důvěra v tomto případě snižuje úzkost jedince plynoucí z nejistoty, i přestože jedinec expertnímu vědění nemusí plně rozumět, stejně tak jako fungování těchto institucí. Giddens tento jev nazývá ontologickým bezpečím. Zprostředkovatelem expertního vědění mohou být mj. i média, která v dnešním světě existují jako jeden z hlavních zdrojů ontologického bezpečí (Giddens, 1998).

Zdroj, kterému se lidé rozhodnou důvěřovat, je jimi vyhodnocen jako legitimní. Legitimita jakožto základní hodnota ve společnosti umožňuje propojení autority a moci. Ustanovuje se na základě kolektivního procesu, během kterého dochází k vyhodnocování externích charakteristik, které následně určují pozici v mocenském poli a na poli prestiže².

---

¹ Z anglického „deniers“

² Z anglického „power and prestige order“

Jde tedy o sociální konstrukt, na kterém panuje kolektivní shoda. Významně v tomto procesu figuruje očekávání o kompetenci druhých³. Podle Bergerovi teorie mohou očekávání ovlivňovat nerovnost jedinců či skupin v podílu na účasti, vlivu a prestiži, tím pádem být skrze tyto charakteristiky legitimizováni či delegitimizováni (Berger a kol., 1998).

Úpadek expertizy může být v tomto případě ilustračním příkladem zmíněného procesu. Zajímavé postřehy přináší sociolog Gil Eyal⁴, který tvrdí, že nikoli věda jako celek, ale spíše věda zasahující v oblasti tvorby politik se stává terčem pochybností. Eyal chápe expertizu jako *specifický způsob promluv, existující na pomezí vědy a politiky*, stejně tak jako důvěry a rizika. Ke krizovému stavu, ve kterém se podle něj expertiza nachází, jsme jako společnost došli během tří fází vývoje. První z nich je scientizace politiky, kdy politická sféra začala využívat vědu k ospravedlňování svých rozhodnutí provádět ve společnosti určité změny. Druhou fází je naopak politizace vědy, kdy se ve vědě začíná objevovat úmyslná zaujatost, aby výsledky propůjčily moc určitým skupinám, ovšem na úkor kvality a objektivitu výsledků. Poslední fází je snaha bránit legitimitu vědy, ke které autor sdílí čtyři strategie⁵, prostřednictvím kterých se společnost snaží zmírnit započatou krizi. Ovšem dodává, že nešťastné křížení těchto strategií proces spíše zhoršuje (Eyal, 2019).

Jeden z problémů, který do procesu vstupuje, je i rozšíření moderních technologií. I když to Eyal nepovažuje za jediný důvod, vzhledem k povaze práce si myslím, že bych tuto stránku problému měla více přiblížit. Jak již bylo konstatováno, internet výrazně mění dynamiku společnosti, stejně tak i dynamiku vztahu vědy a veřejnosti. Nepřiměřené požadavky společnosti na vědce, týkající se především přesnosti a bezchybnosti dat a jejich rychlého doručení, ústí ve zbytečnou kritiku a hledání informací u jednotlivců, kteří poskytují odpovědi v požadovaném formátu, nicméně jejich kvalita zaostává. Absence kritického myšlení v procesu způsobuje, že lidé inklinují k důvěře v informace, které se shodují s jejich vlastním přesvědčením. Zde se kruh uzavírá skutečností, že téměř každá požadovaná informace je skrze internet dohledatelná, tudíž není složité najít si svou „internetovou expertizu“ (Nichols, 2017).

---

³ Berger a jeho kolegové pojmenovali tento fenomén jako „The Theory of Reward Expectation“.

⁴ Gila Eyala jsem vybrala zejména z toho důvodu, že nabízí komplexní pohled na problematiku, přičemž zvažuje i předchozí teorie a sociologické diskuse na téma krize legitimacy, kde figurují Niklas Luhmann, Jurgen Habermas nebo Max Weber. Jeho způsob je spíše popisný a sám nepředkládá jedno možné řešení.

⁵ Mezi ně patří *exkluze*, tedy vymezení hranic mezi laikem a odborníkem; *inkluzie*, naopak zapojení veřejnosti a zvýšení transparentnosti vědy; zavedení *mechanické objektivitu*, prostřednictvím objektivních a standardizovaných postupů; a *outsourcing*, který v podstatě spojuje některé vlastnosti předchozích tří kategorií a hlavním cílem je většinou dosažení vědeckého konsenzu (poslední kategorii demonstuje např. IPCC) (Eyal, 2019; s.104-129).

Dopady mohou mít různorodý charakter. Jednak jejich vliv může být zanedbatelný, ale i velmi vážný, pokud do mylné představy upadne masa lidí, či mocensky vysoce postavení lidé. S pochybností vůči expertize se můžeme setkat téměř ve všech různých oblastech. Oblast medicíny spadá bohužel mezi nejčastější. Katastrofální dopad mělo například rozhodnutí, tehdejšího prezidenta Jihoafrické republiky v 90. letech minulého století, odmítnout dotované antiretrovirové léky, které pomáhají potlačit vir HIV, případně zabránit přenosu viru z matky na dítě. Důvodem bylo přesvědčení, že onemocnění AIDS způsobují jiné vlivy, nikoli vir HIV. Kvůli tomuto rozhodnutí v nadcházejících letech několik stovek tisíc lidí zemřelo a více než 30 000 dětí se narodilo HIV pozitivní (Chigwedere a kol., 2008).

S odmítáním expertního vědění se setkáváme i na úrovni jednotlivců, kteří v dnešní době přicházejí vybaveni „internetovou expertizou“. Ať už to jsou rodiče, kteří odmítají povinné očkování u svých dětí nebo senioři odmítající vakcíny proti koronaviru⁶. Důvodem odmítání vakcín bývají vedlejší účinky, spojování vakcín s rozvojem jiných onemocnění až po narušení svobody rozhodování. Vztah lékař-pacient se s postmoderním důrazem na individualismus (ale i s produkcí nejistoty) mění spíše na vztah služba-klient (Hasmanová Marhánková, 2014).

Popírání má ovšem i jiné podoby. Pseudovědecká odvětví historického revizionismu si např. dávají za cíl zpochybňovat holokaust, genocidy a další zločiny proti lidskosti. Jak je možné, že se lidé snaží zpochybnit i to, co má přímé svědky? Motivace aktérů v tomto případě souvisejí zejména s legitimizací nenávisti vůči určitým skupinám nebo jsou naopak založeny na studu, snaze morálního očištění, ať už na úrovni jednotlivců, národa či politické ideologie (Krbec, 2018).

2.1.1 Mediální komunikace vědy

Média zastávají v celém procesu klíčovou roli. V současné společnosti jsou ústředním pojítkem mezi vědou a veřejností. Média v tomto případě plní funkci tlumočnicka, který transformuje složité vědecké formulace do stručných a srozumitelných vyjádření, čímž zprostředkovává dosud těžko dostupné vědění mezi širokou veřejností. V praxi už to ale není tak jednoduché. Ona transformace informací může být nepřesná, zkrácená, zabarvená nebo jinak modifikovaná, aby splnila požadavky mediálního sdělení. Média totiž nejsou

---

⁶ Pandemie nového typu koronaviru připomíná, jak složitá problematika delegitimizace expertizy ve skutečnosti je.

zprostředkovatelem neutrálním, nýbrž velmi osobitým. Profilují se podle prostředí, ve kterém působí, na základě autorů, vlastníků a vedení nebo mění formu pod nátlakem komercializace (Šubrt; Balon, 2010; s. 206-207). To a mnohé další má vliv na komunikované informace a formování mediálního obrazu dané problematiky.

Média tedy nekomunikují vědu „čistou“, ale pouze její reprezentaci, která se více či méně vzdaluje své původní podobě. Nemluvě o tom, že každý čtenář si danou informaci může interpretovat trochu jiným způsobem v závislosti na různých vlivech a dále informaci šířit na základě vlastní interpretace. Úkolem médií by mělo částečně být i to, aby byly informace předávány co nejsrozumitelněji. Ostatně na tomto předpokladu stojí i tzv. model informačního deficitu⁷. Model vznikl jako reakce na objevující se skepticismus vůči vědeckým stanoviskům. Předpokládá, že příčina skepse je dána mylným chápáním určitých vědeckých koncepcí či nedostatkem informací na straně veřejnosti. Média by se podle tohoto modelu měla zaměřit na zmírnění informačního deficitu tím, že budou vědecké informace přenášet ve srozumitelné formě (Čada; Červinková, 2006; s. 35-39). Samozřejmě je nutné zvážit to, že se jedná pouze o model a realita se mírně liší. Porozumění informacím, nemusí nutně znamenat konec skepse. Na druhou stranu si můžeme všimnout, jakou sílu média mají. Nejen, že jsou pojátkem, ale disponují mocí ovlivňovat jednotlivce, jak budou určitým informacím rozumět.

2.2 Delegitimizace klimatické změny

Klimatická změna se během 21. století stala jedním z významných předmětů veřejného zájmu a diskusí. Téma proniklo i do oblasti sociologie, nicméně není o něj takový zájem, jaký by si zasloužilo. Vzhledem ke skutečnosti, že klimatická změna je z velké části způsobena lidmi, právě společnost jako celek by měla pracovat na její stabilizaci. John Urry, britský sociolog, tvrdí, že zapojení společenskovední analýzy pro přechod do „nizkohlíkové“ společnosti je nutné, pokud chceme, aby nové způsoby fungování ekonomiky a společnosti jako celku byly efektivní a proběhly bez větších obtíží. Tím, že se v současnosti klade důraz především na ekonomickou stránku, zanedbávají se ostatní aspekty. Konkrétně Urry navrhuje změnu návyků, které jsou ukotveny v současném společenském systému. Jako jedno z řešení vidí společnost méně mobilní, tím pádem méně uhlíkově zatíženou. Za stěžejní považuje změnu „*ekonomického systému, technologií a*

---

⁷ Z anglického „Information deficit model“

sociální praxe“ (Urry, 2010).

Variant k řešení situace je samozřejmě více. Ovšem v první řadě, by měl samotný problém mít pevné vědecké základy. Valná většina odborníků v oblasti klimatu se shoduje na tom, že změny podnebí a proměny životního prostředí zaznamenané v posledních letech vykazují abnormalitu, která je z velké části způsobena lidskou činností a hrozí, že v budoucnu by následky mohly být velmi závažné a zásadně změnit život na Zemi, jak to dokládají např. zprávy IPCC⁸. Jak je tedy možné, že téma klimatu zahrnuje stále tolik rozporuplných názorů a nekončících polemizací, když současná věda hovoří jasně?

Na tuto otázku odpovídá německý sociolog Ulrich Beck, pro kterého se stalo téma klimatické změny stěžejním pro podklad konceptu „rizikové společnosti“. „Riziková společnost“ patří dnes již mezi klasické teorie reagující na vývoj moderní společnosti a její produkci rizik, způsobenou industrializací, rychlým vývojem a konzumerismem. Rizika, jako jsou ta ekologická, vznikají v moderní společnosti jako nezamýšlený důsledek zpětně ovlivňující její budoucí směřování. Jelikož se tvořila a hromadila již několik desetiletí, jednoho viníka není možno identifikovat, vinu nese celá společnost. Snaha spolupráce a shody na účinném řešení se ovšem rozpadá v rukou rigidních společenských institucí neschopných flexibilně reagovat na vedlejší produkty modernizace. Alternativou řešení všudypřítomných rizik se stala snaha jejich přerozdělení v rámci společnosti, která by měla zajistit jejich usměrnění a následnou stabilizaci, což se ovšem ukázalo jako neefektivní řešení vzhledem ke komplexitě rizik (Beck; 2004).

Teorie zrcadlí charakter moderní společnosti a její vypořádávání se s vlastní produkcí sebeohrožujících rizik, která se vyznačují vlastnostmi jako jsou neviditelnost, nerozpoznatelnost, komplexita a globální rozsah (Beck, 2004; s. 9-12). Fyzicky nemohou být rozpoznána ihned a v mnohých případech je bude možné pocítit až za několik let nebo dokonce až za další generace. Příčina a důsledek jsou od sebe časově i prostorově vzdáleny, což značně přispívá k rozdílným názorům a komplikovanému přijetí problému společností. Do kauzálního vztahu je uvádí až vědci (Beck, 2004; s. 36). Na základě toho se věda v očích společnosti „*stává (spolu) příčinnou rizik, prostředkem pro jejich definování a zdrojem jejich řešení*“ (Beck, 2004; s. 257), což vědu ukazuje jako vnitřně rozpolcenou, a ne jako pevnou

---

⁸ IPCC (The Intergovernmental Panel on Climate Change), česky Mezivládní panel pro změnu klimatu, vznikl v roce 1988 za účelem poskytovat ověřená vědecká fakta týkající se změny klimatu a připravit tak pevný základ pro další využití např. při formování politik vztahujících se ke klimatické změně. IPCC shromažďuje data, následně je vyhodnocuje, hledá shody a s pomocí odborníků identifikuje nejrelevantnější závěry. Neprovádí svůj vlastní přírodovědecký výzkum, ale dále např. upozorňuje na slabá místa a dává vědcům doporučení na další studie (IPCC, 2021).

autoritu, kterou doposud byla. To značně komplikuje celý proces a vědě odebrává autoritu v určování „pravdy“. Pravdivostní hodnotu odteď určuje obzvláště společnost sama.

Podíl na rozpolcenosti má i tzv. hyperkomplexita věd, která je podle Becka způsobena stíráním hranic mezi experty a laiky, rovněž také přibývajícím počtem odborníků (Beck, 2004; s. 257-261). Kontaktem s touto sociální složkou se rizika otevírají novým definicím a v návaznosti na to vzniká boj o definice. Vědecká definice rizika je konfrontována veřejnou diskuzí zohledňující ekonomické, politické a etické aspekty. Stojí proti sobě tedy vědecká a sociální racionalita, obě mající odlišný střed zájmu, nicméně jedna bez druhé neschopná existence. „*Vědecká racionalita zůstává bez sociální racionality prázdná a sociální racionalita bez vědecké slepá.*“ (Beck, 2004; s.39).

Tím se dostávám k poslednímu bodu, a to ke krizi v komunikaci rizik. Politici, média a další komunikační prostředníci mezi vědou a veřejností se podle Becka stávají spoluproducentem vědění (Beck, 2004; s. 260). Z toho plyne, že rizika jakožto formy vědění ztrácí pevné ohraničení během styku se sociálními složkami a bývají často „*nadsazována, nebo naopak umenšována, bagatelizována, popřípadě vytěšňována*“ (Šubrt; Balon, 2010; s. 205).

2.2.1 Aktéři na pozadí delegitimizace

V momentě, kdy je riziko ve společnosti přiznáno jako důsledek industrializace, setká se s řadou individuálních reinterpretací ze strany průmyslových odvětví, které za daným rizikem stojí (nebo alespoň přispívají k jeho reprodukci). Pod tlakem rozsudku se narychlo snaží ospravedlnit, případně vyvrátit, že riziko existuje a vyhnout se sankcím (Beck, 2006; s. 40-42). Zde mohou vznikat první pokusy o delegitimizaci klimatické změny, podmíněny skupinami, které byly shledány jako vinné a měly by přijmout patřičná opatření, což může představovat např. omezení produkce znamenající ekonomické ztráty.

Aktéři, které následně představím, působí mocensky na pozadí delegitimizace klimatické změny a podle autorů tvoří původce organizované delegitimizace klimatické změny⁹ (Dunlap; McCright, 2011; s.144), podle Becka aktéři institucionalizované „antivědy“ (Beck, 2004; s. 41), jejichž výsledky mohou být dále využívány jako podklad k ospravedlňování skepse nebo popírání.

Za klíčové aktéry¹⁰ jsou považovány korporace podnikající v oblasti těžby a

---

⁹ Z anglického „organized climate change denial“

¹⁰ Při identifikaci hlavních aktérů vycházím z knihy *The Oxford Handbook of Climate Change and Society*, kde se autoři pohybují především v prostředí USA, které podle nich dalo vzniknout delegitimizaci vědeckého

spalování fosilních paliv, jež ve velkém znečišťují životní prostředí. Jednotlivci z těchto odvětví potom působí jako konzervativní filantropové nebo vlastníci výzkumných nadací fundující konzervativní think-tanky¹¹. Takoví aktéři jsou považováni za stěžejní v procesu popírání klimatické změny. Jedná se o velmi spletité odvětví, které dokázalo proniknout a měnit myšlení ve sférách jako je ta mediální, akademická i politická (Dunlap; McCright, 2011). Na druhou stranu, ne vždy dochází během nezávislých výzkumů k delegitimizaci, ale naopak k narušení dogmatické kultury vědy, což připívá k její sebereflexi a řešení problémů, které byly dosud přehlíženy (Beck, 2004; s. 257-261).

Dalšími aktéry, kteří disponují mocí a působí v oblasti delegitimizace klimatické změny jsou samotní politici. V politické sféře se mocenské boje odehrávají takřka v přímém přenosu. V případě USA, zastupuje konzervativní scénu Republikánská strana, která mj. často podpírá svá tvrzení výsledky konzervativních think-tanků. Pokud bychom chtěli hledat v řadách jednotlivců, kteří během své administrativy delegitimizovali vědecký konsenzus, nejčastěji je zmiňován George W. Bush, v posledních letech i Donald Trump (Dunlap; McCright, 2011). V českém prostředí potom např. bývalý prezident ČR Václav Klaus, který se během svého působení v politice aktivně podílel na utváření klimaskeptického obrazu, a dokonce vydal i několik publikací na toto téma (Vidomus, 2016).

Zmínění aktéři mohou být potenciálními zdroji informací, které následně pronikají do médií, do politiky, a nakonec i k jednotlivcům ve společnosti, což může mít zásadní vliv na utváření názorů, jednání a rozhodování. Jak uvádějí autoři Dunlap a McCright, vyjmenovaní aktéři nejsou jediným důvodem, proč je vědecký konsenzus zpochybňován, ale výrazně ovlivňují tvorbu politik, které jsou zásadní v rámci usměrňování klimatu a zmírnění antropogenních vlivů (Dunlap; McCright, 2011).

2.2.2 Způsoby delegitimizace klimatické změny v médiích

Obraz klimatické změny může být v médiích zkreslen čirou náhodou nebo záměrně. Jednou z častých chyb, které se objevují nejen v mediálních článkách, je postavení protichůdných názorů vědců proti sobě, kdy jedna strana zastává převažující vědecký konsenzus (např. v případě teze „Ke klimatickým změnám přispívají antropogenní vlivy.“) a druhá strana, která tuto tezi vyvrací. Za chybu je považováno prezentování názorů jako stejně poměrně zastoupených, i když ve skutečnosti, tedy ve společnosti a na poli vědeckém,

---

konsenzu, tak jak ho známe dnes. Zdůrazňují, že v dnešní době se ale jedná o celosvětový fenomén (Dunlap; McCright, 2011).

¹¹ Pozn.: vědecké skupiny provádějící své nezávislé výzkumy

tomu tak není. Prezentování obou názorových stran plyne z požadavku vyváženého zpravodajství, avšak bez uvedení kontextu nebo procentuálního zastoupení, zkreslí médium přenos informace, což následně může ovlivnit představu čtenářů o problematice (Vávra a kol., 2013; s. 14-15).

Další častou chybou může být nesprávná interpretace vědeckých poznatků, což se stává i novinářům profesionálům. Pokud je navíc chybně interpretovaný text použit jako zdroj dalších mediálních článků, což je běžným postupem, protože novináři nemusí čerpat přímo z původního vědecky podloženého zdroje, strhne se lavina (Vávra a kol., 2013; s. 14-15). Nemluvě o tom, když má informace potenciál fascinovat.

Na druhou stranu, delegitimizace může být i záměrná. V předchozí části jsem zmínila aktéry, kteří mohou být původcem informací. Nyní myslím v první řadě vědecké týmy. Bez vědeckosti by totiž informace neměly takovou hodnotu a byly by rychle upozaděny. Svou vědeckostí se odkazují na instituce, které mají ve společnosti moc legitimizovat vědění a ověřovat pravdivost. I přesto, že mnohé skeptické studie mají výrazné mezery, status vědeckosti jim umožňuje formovat vědění, ovlivňovat představy jednotlivců a být hybatelem změn ve společnosti.

Popírání je jednou z reakcí při konfrontaci s riziky. Během informování v oblasti klimatické změny se popírání vyznačuje pěti hlavními taktikami, které mohou být využívány jednotlivě či současně k utvoření zdánlivé přesvědčivosti, a tak i ke snadnějšímu proniknutí do společenských debat. Základní rozdělení je následující. Jedná se o taktiky opírající se o „*konzpirační teorie a využívání falešných odborníků*“. Dále se jedná o *absurdní požadavky*, „*nesprávné interpretace a logické mýlky*“ a jako poslední „*cherry-picking*“, což je v podstatě výběr pouze vhodných faktů, podporujících danou teorii (Washington, 2011; s. 43).

Taktika konspirační teorie stojí na předpokladu, že vědci, kteří se shodují v určitých závěrech si jednotlivě fakt sami neověřili, což může podle klimatických popíračů znamenat, že vědci jsou součástí konspirace, jež ve skutečnosti slouží k tomu, aby mohla oprávněně vykonávat změny ve společnosti. Klimatická změna není jedinou oblastí, kde se argumenty tohoto typu vyskytují, a dokonce nejsou ani žádnou novinkou. Problémem je, že v dnešní, internetem propojené době, je mnohem pravděpodobnější, že osloví větší počet lidí, a často už se nejedná jen o okrajové skupiny, ale i širší veřejnost. Pokud konspirační teorie pronikne k lidem, kteří mají moc rozhodovat o pravidlech ve společnosti, jako jsou politici, a budou přesvědčeni o jejich pravdivosti, může to mít velmi vážné následky (Cook, 2020).

Druhým způsobem je využitím falešných odborníků. Falešný odborník může být kdokoli, dokonce i odborník z jiného oboru, který nemá potřebné kompetence na to, aby mohl v oblasti klimatu utvářet závěry a považovat je za legitimní. Na svou obhajobu se falešní odborníci často snaží diskreditovat legitimní odborníky v dané oblasti, např. klimatology, podřývat jejich autoritu a znehodnocovat výsledky jejich práce (Cook, 2020).

*Cherry-picking*¹² je anglický idiom, který znamená vybírat z nějakého celku pro svou teorii ty nejvhodnější části a nehodící se vynechat. Tímto způsobem lze snadno sestavit klimatoskeptickou teorii. V praxi to většinou vypadá tak, že autor využívá dokumentů či studií, které vyvracejí nebo zpochybňují daný vědecký konsenzus. Ve skutečnosti se může jednat o dokument, který nakonec nebyl použit, nebyl přijat nebo byl vyvrácen. Dále si může vybírat z ověřených studií fakta, která poté vhodně zasazuje do své teorie a vytvoří na jejich základě novou, která ovšem z vědeckého hlediska nemůže být platná (Cook, 2020).

Předposledním jsou absurdní požadavky na výzkum, kterých v praxi není možno dosáhnout. Výsledek studie by musel být téměř stoprocentní, aby byl v takovém případě validní. Absurdní požadavek se také může objevovat v rámci prognóz, které často obsahují patřičnou rezervu, kterou skeptici využívají jako důkaz nejistoty (Cook, 2020).

Posledním způsobem jsou nesprávné interpretace a logické mýlky, což znamená vyvozování závěrů z pravdivých premis, které ale ve výsledku logicky k daným závěrům nevedou. To jsem zmínila již v případě žurnalistických omylů, nicméně v tomto případě se jedná o úmyslnou strategii. Výsledky mohou pro laika zdánlivě vypadat přesvědčivě, existují však studie, které taková stanoviska jasně vyvracejí. Do této kategorie je možné zařadit i různé druhy argumentačních faulů. V rámci klimatické změny může být takovým argumentem, že „*Proměna klimatu byla v minulosti vždy přirozená, proto musí být přirozená i dnes*“ (Cook, 2010). Navzdory tomu, že existují studie, které takový argument jasně vyvracejí, setkáváme se s ním i nadále u mnohých klimatických popíračů (Dlouhý; Dlouhá, 2019).

---

¹² Do češtiny se tento výraz překládá jako „vzobávání rozinek“.

3 Metodologická část

V následující části představím cíl výzkumu a výzkumné otázky, charakterizuji médium a výběr článků pro analýzu. Dále se soustředím na popis kritické diskurzivní analýzy a podrobněji vysvětlím Faircloughův přístup potřebný k analýze dat.

3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Výzkumným tématem práce je delegitimizace vědění v oblasti nových médií, kde se zaměřuji na oblast komunikace klimatické změny. Soubor názorových textů vybraný k analýze pochází z internetového portálu Reflex.cz, jehož výběr objasním v následující části. Cílem výzkumu je zjistit, jak je v názorových textech konstruována klimatická změna, jakým způsobem si autoři obhajují svá stanoviska a jaké delegitimizační praktiky se v textech objevují. Mezi hlavní výzkumné otázky tedy patří:

1. Jak je prostřednictvím textu konstruováno téma klimatické změny v názorových člancích „Komentáře“ internetového portálu Reflex.cz?
2. Jakým způsobem autoři interpretují vědecká data a jaké způsoby argumentace ve vybraných textech využívají?
3. Jací aktéři v analyzovaném diskurzu vystupují a jaké vztahy mezi nimi existují?
4. Jakými hodnotami se analyzovaný diskurz vyznačuje, popř. jakou subkulturou se vyznačuje?

3.2 Charakteristika média a výběr článků

Kritéria pro výběr online média představovala, za prvé, sklon ke skepticizmu či popírání v oblasti klimatické změny z důvodu analýzy delegitimizace. Za druhé solidní čtenářskou základnu, aby zde existovala možnost, že dané texty mají vliv a dokáží formovat vědění. Třetí kritérium, vyhnout se dezinformačním webům, aby články byly spolehlivější a měly určitou úroveň. Na základě toho jsem zvolila Reflex.cz¹³, i přesto, že není možné konstatovat, že by za každých okolností splňoval první kritérium. Bylo tomu tak zejména v rubrice „Komentáře“, odkud budu články čerpat. „Komentáře“ se vyznačují širokou škálou

---

¹³ Současným vlastníkem portálu je Daniel Křetínský, čtvrtý nejbohatší Čech podle žebříčku Forbes za rok 2021. Křetínský spoluvlastní od roku 2013 vydavatelství Czech News Center, pod které spadá Reflex, stejně jako další česká média, tedy Blesk, E15, Evropa 2 či Frekvence 1 (Sattler, 2020). Křetínský podniká i v dalších oblastech; ústředním podnikem je ovšem EPH, tedy Energetický průmyslový holding, kde vlastní většinový podíl (Forbes.cz, 2021).

témat a autorů a jedná se v podstatě o názorové články. Autoři zde interpretují vědecká stanoviska, komentují události týkající se klimatické změny a je možné, že tím pomáhají mnoha čtenářům formovat jejich vlastní obraz, ať už se čtenáři s názorem shodují či se vůči němu vymezují¹⁴¹⁵.

Výběr článků probíhal s pomocí filtračního systému v aplikaci Newton Media Search. Hledaným výrazem bylo *klima a klimatická změna*, články jsem zúžila pouze na internetovou verzi Reflexu, tedy *reflex.cz*. V kategorii „pozice“ jsem vybrala pozici *vědec*, aby v článku figurovaly nějakým způsobem vědecké postoje. Tato funkce nezahrnovala celý archiv, ale pouze články od 1. 7. 2019 do současnosti. Zbytek článků jsem dohledala bez této funkce. Vyřadila jsem také některé články, kde bylo téma klimatické změny zpolitizované, tedy např. komentáře obsahující rozhodnutí, postoje a názory politiků, což bylo např. v rámci článků spojených s dohodou Green Deal, Pařížskou dohodou a s dalšími. Během výběru jsem se zaměřila i na to, aby články nebyly od stejných autorů a tím byla zaručena, co největší variabilita, případně pestrost názorů a interpretací vědeckých závěrů, nicméně i přesto se některá jména opakují. Články jsem vybírala v rozmezí pěti let, aby byl jejich obsah aktuální, nejen v oblasti klimatu, ale i politické scény. Ve výsledku se časové rozmezí článků pohybuje od 4.6.2017 do 12.8.2021 a analýza zahrnuje celkem dvanáct článků.

3.3 Kritická diskurzivní analýza

Kritická diskurzivní analýza je jedním ze směrů analýzy diskurzu, což je široký pojem, který lze definovat obecně jako „*sadu metod a teorií pro zkoumání běžně používaného jazyka v sociálním kontextu*“ (Beneš; Drulák, 2020; s. 92). Analýza diskurzu klade důraz na významotvorné praktiky, které zahrnují jak verbální, tak neverbální komunikaci a snaží se zjistit, „*jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa*“ (Beneš; Drulák, 2020; s. 93). Nutno podotknout, že diskurzivní analýza chápe realitu jako „*sociálně konstruovanou skrze jazyk a významotvorné praktiky*“ (Beneš; Drulák, 2020; s. 95).

Kritická diskurzivní analýza (KDA), jakožto jeden ze směrů analýzy diskurzu, sdílí zájem o diskurz, a navíc se vyznačuje svou kritičností. KDA však není samostatnou

---

¹⁴ Jen pro představu, průměrná měsíční návštěvnost „Komentářů“ se pohybuje okolo dvou milionů návštěv podle dat Newton Media Search.

¹⁵ Dále Reflex.cz nabízí „Prostor X“ v rámci kterého zprostředkovává rozhovory, nechybí ani „Zprávy“, které přináší každodenní aktuality nebo rubriky jako „Kultura“, „Fotografie“, „Video“ a další rubriky.

metodou, ale spíše vědeckým polem, v rámci kterého existují jednotlivé přístupy. Tyto přístupy sdílí charakteristiky, kterými se KDA vyznačuje, a odlišnosti, které vymezují svébytnost jednotlivých přístupů (Piazza; Wodak, 2022; s. 302-305).

Podobnost můžeme shledat v kritičnosti. „Kritický“ v tomto případě znamená, že analýza se snaží odkrýt implicitní aspekty, např. vztah mezi diskurzem, mocí a ideologií, a udělat je viditelnými. Kritičnost se vztahuje ale i k výzkumníkovi, který by měl využívat sebereflexe během výzkumu, jelikož výstupy analýzy vychází z jeho subjektivních interpretací. Předpokládá se, že bude explicitně komunikovat své výzkumné zájmy, hodnoty a postoje (Piazza; Wodak, 2022; s. 302-305).

Další společnou vlastností je zájem o diskurz, k jehož definici je nutno přistupovat s opatrností, vzhledem k tomu, že jednotlivé přístupy mohou pojímat diskurz s mírnými odlišnostmi. Diskurz je v CDA pojímán jako *„forma sociální praxe, což implikuje dialektický vztah mezi diskurzem a prostředím, institucemi či sociálními strukturami, které jej rámuji. Tzn., že diskurz je jimi formován a zároveň formuje je samotné. Diskurz je tedy sociálně konstitutivní i sociálně podmíněný; utváří situace, vědění a sociální identity a vztahy mezi lidmi a skupinami lidí. Je konstitutivní ve smyslu, že pomáhá udržet a reprodukovat status quo a konstitutivní ve smyslu, že přispívá k jeho transformaci. Jelikož je diskurz společensky důležitý, úzce se pojí s mocí. Diskurzivní praktiky mohou ideologicky působit; mohou napomáhat produkovat a reprodukovat nerovné mocenské vztahy*¹⁶ (Piazza; Wodak, 2022; s. 303).

3.4 Faircloughův přístup

Faircloughův přístup jsem zvolila, neboť budu zkoumat de-legitimizaci vědeckých závěrů skrze mediální články a snažit se zjistit, jaké konkrétní způsoby a postupy bývají v takových případech praktikovány. Pomocí Faircloughovy metody je možné tyto otázky zodpovědět, protože analyzuje text v prostředí, ve kterém vzniká a tím představuje komplexní přístup, který zahrnuje sociálně-institucionální praktiky a širší společenský a

---

¹⁶ Z originálu: „CDA sees discourse – language use in speech and writing – as a form of “social practice”. Describing discourse as social practice implies a dialectical relationship between a particular discursive event and the situation(s), institution(s), and social structure(s) which frame it: the discursive event is shaped by them, but it also shapes them. That is, discourse is socially constitutive as well as socially conditioned; it constitutes situations, objects of knowledge, and the social identities of and relationships between people and groups of people. It is constitutive both in the sense that it helps to sustain and reproduce the social status quo and in the sense that it contributes to transforming it. As discourse is so socially consequential, it gives rise to important issues of power. Discursive practices may have major ideological effects; that is, they can help produce and reproduce unequal power relations...“ (Piazza; Wodak, 2022; s. 303)

kulturní kontext. Dále se zaměřuje i na odhalení mocenských vztahů¹⁷ a ideologií¹⁸, které se v textech zrcadlí (Fairclough, 2001).

Nyní už k samotnému diskurzu a analýze. Diskurz se v pojetí Fairclougha vyznačuje svou trojdimenzionalitou. Třemi dimenzemi jsou *text*, *diskurzivní praxe* a *sociální praxe*. Nejsou striktně oddělené a navzájem se prolínají.

3.4.1 Deskripce

Prvním důležitým krokem ve Faircloughově analýze diskurzu je analýza textu, kterou nazývá též jako úroveň deskripce. Dělí ji do třech dimenzí, a to *analýzu slovníku*, *analýzu gramatiky* a *analýzu struktury textu*. V první dimenzi analyzuje *zkušenostní hodnoty slov*, které se pojí s ideologickým zabarvením a autorovou reprezentací vnějšího světa. Dále *relační hodnoty slov*, pod které Fairclough řadí slova či slovní spojení vztahující se k určitému diskurzu, jejichž účelem je navazovat sociální vztahy. Fairclough uvádí např. užívání psychiatrického slovníku. Dalšími jsou *expresivní hodnoty slov*, které představují to, jak autor textu vyhodnocuje výseč reality. Je možné zde odkrýt ideologické stopy např. v eufemismech, pejorativech; a *metafory*, které se většinou opět vážou k ideologii a jejich funkcí je často delegitimizovat v textu opoziční diskurz (Fairclough, 2001; s. 92-100).

V druhé dimenzi analyzuje *zkušenostní hodnoty gramatiky*, kde si výzkumník všímá, jakým způsobem autor sestavoval věty, tedy na jakém místě je podmět, přísudek a další *větné členy* a jaký význam ve větě rozmístění tvoří, tedy jak zrcadlí dění nebo vztahy, kdo je aktivní prvek či pasivní, kdo ve vztahu dominuje. Zjišťuje, zda se ve větě objevuje trpný či činný rod a zda je ve větě obsažen zápor či nikoli. Podstatnými jsou také nominalizace, tedy přeměny slovních druhů v podstatná jména. V rámci *relačních hodnot gramatiky* se výzkumník soustředí na druhy vět, tedy zda jsou oznamovací, tázací či rozkazovací. Dále modální slovesa čili muset, moci, hodlat apod. a užitím zájmen *my* a *vy*, což může vypovídat o vztazích mezi účastníky. *Expresivní hodnoty gramatiky* se v podstatě prolínají s relačními hodnotami. Opět se zaměřuje na slovesa, jejich tvary a užití. U *spojení vět* se výzkumník

---

¹⁷ Moc je ve Faircloughově analýze ústředním pojmem, ke kterému přistupuje ze dvou perspektiv, a to jako k moci v diskurzu a jako k moci za diskurzem. První chápe jako interakci dvou či více aktérů, kteří mají v diskurzu nerovnoměrné mocenské postavení. Moc za diskurzem popisuje jako vnitřní sílu existující v rámci diskurzivních a sociálních pravidel, která působí na účastníky diskurzu a upravuje vztahy mezi nimi (Vašát, 2008; s. 103-105).

¹⁸ Ideologie není ve Faircloughově pojetí diskurzivní analýzy o nic méně významná než moc. Ideologie jsou podle Fairclougha jednotlivé konstrukce reality, které jsou ukotveny v různých oblastech diskurzivních praktik. Skrze ně jsou aktéři mocenských bojů schopni transformovat nebo reprodukovat mocenskou nerovnost v dané sociální oblasti (Vašát, 2008; s. 105-106).

zabývá vztahy mezi větami, tzn. jaké druhy spojek jsou užity (slučovací, stupňovací, odporovací, vylučovací, důvodové, důsledkové) a co to o vztazích vypovídá (Fairclough, 2001; s. 100-110).

Ve třetí dimenzi analyzuje *interakční konvence a strukturu textu* (Schneiderová, 2016; s. 75). Zde se výzkumník zabývá celkovou strukturou textu, kde a za jakých okolností byl použit, zda jde o dialog či monolog (Fairclough, 2001; s. 110-114). Analýza textu obecně slouží k rozlišení mocenských vztahů a ideologií, což výzkumníkovi napomáhá k analýze na dalších dvou úrovních¹⁹.

3.4.2 Interpretace

Druhý krok představuje interpretaci, také diskurzivní praxi, neboť se jedná o interpretaci textu skrze účastníky diskurzu. Podle Fairclougha je diskurzivní praxe pojítkem mezi textem a sociální praxí (Fairclough, 2001; s. 117). V rámci diskurzivní praxe sleduje aspekty jako je autorství, konkrétně „*strategie, taktiky, procedury a sekvence toho kdo, jak a s jakým účelem texty píše*“ (Hájek, 2014; s. 125). Fairclough klade důraz také na situační kontext při „volbě“ diskurzu během psaní textu, což zahrnuje institucionální a sociální vlivy a téma textu, zahrnuté subjekty, vztahy a roli jazyka (Fairclough, 2001; s. 122-124). Poslední sférou, kterou zmíním je sociální kontext, který je pro Fairclougha jedním z nejdůležitějších aspektů analýzy, jelikož určuje směr významu textu samotného. Význam je možné určit s pomocí *síly textu* (doslova jaký potenciál má text ve společnosti něco konat; jakou má „hybnou sílu“), *koherence* (v podstatě srozumitelnost a logika textu) a *intertextuality* (propojení textu s texty jinými) (Hájek, 2014; s. 125-127).

3.4.3 Explanace

V rámci posledního kroku, explanace, Fairclough cílí na určení sociálních praktik, což může zahrnovat vztahy mezi aktéry, aktivity, hodnoty, přesvědčení a další prvky, které mohou udávat výslednou podobu diskurzu. Komunikaci sociálních praktik je dále možné využít k specifikaci řádu diskurzu, tedy k určení, jaký způsob utváření významů je dominantní a jaký submisivní, případně alternativní, mainstreamový apod. Na základě toho je možné odhalit mocenských vztahů a struktur, které vznikají mezi sociálními aktéry a dále prvky hegemonie, které mohou být zodpovědné za legitimizaci²⁰ dominance (Fairclough,

---

¹⁹ Do jaké hloubky bude text analyzován záleží na typu textu, a především schopnostech analytika (Vašát, 2008; s. 106).

²⁰ Fairclough dále představuje čtyři způsoby legitimizačních strategií, které se objevují v diskurzech. Prvním způsobem je autorizace, tedy proces legitimizace odkazující se k *autoritě, tradici, zvyklostem nebo zákonu*.

2001; s. 2-8).

3.5 Limity výzkumu

Myslím si, že je na místě upozornit na limity týkající se mé analýzy, neboť cílí na velmi úzkou část mediálních článků, i přestože tématem bakalářské práce je poměrně rozsáhlé téma, které jistě lze zkoumat různými způsoby, z rozdílných perspektiv a za použití odlišných dat, než které byly zvoleny zde.

Nejdříve k metodě samotné. Vzhledem k její obsáhlosti a komplexitě není možné, abych v rámci bakalářské práce dokázala využít všech jejích možností, což ani konec konců není u tohoto typu analýzy nic výjimečného (Trampota, 2010; s. 172). Např. nebudu provádět rozhovory s autory a zjišťovat, za jakým účelem byl text napsán.

Dále bude analýza závislá pouze na mé subjektivní interpretaci, jelikož jsem jediným tvůrcem. Proto považuji za nezbytné být transparentní a věnovat prostor sebereflexi (Vašát, 2008; s. 109-110), kterou příkládám v podkapitole níže.

Aby byla zároveň analytická část přehlednější a každý čtenář si mohl úryvek zasadit do kontextu, argumenty v analýze podložím úryvky z textů, které budou označeny číslem, odkazujícím na analyzovaný článek v příloze.

3.6 Sebereflexe

Nyní bych ráda představila svůj postoj ke klimatické změně a delegitimizaci vědeckých stanovisek. Na začátek bych chtěla zmínit, že téma klimatické změny jsem si zvolila, neboť mi není lhostejné a stejně tak si myslím, že není lhostejné i lidem žijícím v dnešní společnosti, ať už vstupují do debaty této problematiky z jakéhokoli důvodu. Stejně tak si myslím, že krize vědění, která se s příchodem nových komunikačních technologií značně komplikuje, by měla být častěji diskutovaným tématem.

Na úvod bych ráda poznamenala, že sama nenabízím univerzální řešení na to, jak se zbavit ekologické krize či krize v oblasti vědění. Přesto bych měla v sebereflexi zmínit to, jak situaci vidím, protože je pravděpodobné, že se moje postoje odrazí v následující analýze. Situaci s klimatickou změnou vidím jako závažnou a nutnou řešit především na úrovni

---

Jako druhou zmiňuje racionalizaci, míněno legitimizaci ustanovenou na základě určitého *institucionálního konání či vědomosti*, které vznikly v rámci společnosti. Třetím způsobem je morální evaluace, kterou charakterizuje jako *legitimizaci, která je odkazem k hodnotovému systému* a v poslední řadě mýtizaci, což je legitimizace *narativem* (Schneiderová, 2016; s. 78).

aktérů, kteří stav emisí ovlivňují nejvíce, tzn. energetický průmysl, průmyslové procesy jako je spalování a další. Nejsem zastáncem radikálních postupů na úrovni jednotlivců jako je přechod na veganskou stravu, snížení natality apod., na což některé články v analýze naráží. Věřím ovšem, že každý jednatel může přispět jemnými změnami ve svých návycích a jednání, ať už v jednom či více směrech a zlepšit tím svůj vztah k planetě. Stěžejním v tomto případě může být změna dopravy nebo třídění odpadu. Jednoduše řečeno, ve své práci se přikláním na stranu, kde panuje převažující vědecká shoda, tedy věřím, že lidé svou činností přispívají ke změně klimatu, tudíž i východisko z krize by mělo být ve svém základě sociálně organizováno.

Krizi ve vědění a v určování legitimacy vidím jako silně se prohlubující díky novým zdrojům komunikace a šíření informací, kterými je dnešní společnost zahlcena. Proto si každý může najít svou pravdu, která ovšem objektivně není platná. Zde bych mohla začít polemizovat nad tím, zda objektivní pravda vůbec existuje. Proto ve zkratce, za delegitimizační považuji takové praktiky, které se snaží vyvracet vědecký konsenzus na základě nelegitimních nebo vágních postupů, a právě to bude hlavním předmětem mé analýzy.

4 Analytická část

V následující části představím výsledky, ke kterým jsem dospěla během analýzy²¹. Výsledky analýzy jsem rozdělila do několika oblastí pro lepší přehlednost. V první řadě jsem se soustředila na přístup autorů ke klimatické změně, dále jsem analyzovala způsoby interpretace vědeckých studií a argumentaci autorů, jejichž výroky se zaměřovaly na vědu či vědce. Dále jsem směřovala k analýze samotných aktérů, tzn. kdo je aktivním činitelem v diskurzu, kdo z aktivit strádá, kdo z nich čerpá; kdo v diskurzu promlouvá a za koho je promlouváno apod. V poslední části jsem se soustředila na hodnotové orientace a subkulturu diskurzu.

Příklady, které budu uvádět budou často zastoupeny jedním úryvkem nebo částmi více úryvků, které jsem vybrala jako „zástupce“. Z kapacitních důvodů není totiž možné, abych zmínila všechny.

4.1 Přístup ke klimatické změně

Ačkoli jsem dosud klimatickou změnu spojovala spíše s vědou, samotní autoři se na klimatickou změnu dívali jako na problém existující a zasahující do různých sfér společnosti, a tak ji budu v následující podkapitole i analyzovat. V tomto případě nelze klimatickou změnu striktně oddělit, protože uvedené příklady uvádějí situace, kdy věda a politika spolupracuje, aby mohla najít realistická řešení aplikovatelná v dnešní společnosti.

4.1.1 Konstrukce hrozby

Již z titulků lze rozpoznat, jakým způsobem klimatickou změnu autoři konstruují. Klimatická změna je prezentována především jako hrozba pro svobody jednotlivců, ale i společnosti jako celku. Články obsahují označení jako „*klimatická apokalypsa*“ [1] [2] [3] nebo „*klimatická katastrofa*“ [3], „*klimatické inferno*“ [3], „*klimatický konec světa*“ [8],

---

²¹ V analýze jsem postupovala zejména podle Faircloughova výkladu analýzy diskurzu, kde jsem čerpala z knih *Language and Power* (2001), *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research* (2003) a *Discourse and Social Change* (1992). Dále také z výkladu či shrnutí postupu analýzy od Petra Vašáta, *Kritická diskurzivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi* (2008) a z knihy *Analýza diskurzu a mediální text* (2016) od Soni Schneiderové.

V některých případech jsem použila Cookovu taxonomii, jejíž obsáhlejší verze je dostupná na internetu (<https://skepticalscience.com/history-FLICC-5-techniques-science-denial.html>). Dále také z analytický web *bezfaulu.net* (<https://bezfaulu.net/>), jehož autoři se zabývají argumentačními fauly a způsoby zkrácení informací, ať už v mluveném či psaném projevu. Tento web jsem se rozhodla použít, jelikož se některé kategorie shodují s taxonomií Cooka a kol., a proto můžu použít český název, aniž bych překladem dezinterpretovala význam.

kde se autoři skrze ironii snaží čtenáře přesvědčit, že klimatická situace není natolik vážná, jak ji prezentují zmíněné instituce. V prvním případě je klimatická apokalypsa konstrukt Mezivládního panelu OSN pro změnu klimatu, který v době vydání článku publikoval další část Šesté hodnotící zprávy, která je zároveň, spolu s vědeckými týmy, prezentována autory jako aktér podílející se na zastrašování „nás“. „My“ jsme ti, kteří z celé akce strádají, jsou zastrašováni, možná utlačováni, jak z některých článků vyplývalo. Mezinárodní organizace nebyly jediným „utiskovatelem“, jednalo se obzvláště i o aktivisty nebo obecně odborníky přes klima, přičemž byli prezentováni jako absurdně smýšlející menšina radikálně zasahující do svobodného rozhodování většiny, jak je např. uvedeno zde: „*Mlčící většina se nesmí nechat zastrašit obsesí posedlou menšinou.*“ [8]. Snaha osvětlit příčiny klimatické změny a účinně zabránit jejímu dalšímu rozvoji je snížena na úroveň obsese, patologického chování, což může v očích čtenáře značně zpochybnit oprávnění vůbec takový problém řešit.

Hrozba má podle analyzovaných textů několik dimenzí. První z nich, ekonomická, Např. v článku [3], kde autor tvrdí, že lidé by museli v případě, že přistoupíme na boj proti změně klimatu, přejít na elektromobily a dodává, že lidé se „...*budou muset kvůli nátlaku klimatických alarmistů zadlužit*“ [3]. Konkrétní hrozby se mohou čtenáři zdát reálnější než klimatická změna samotná. O klimatu jako ekonomické brzdě se zmiňují i další texty [6] [7] [11].

Další výraznou dimenzí bylo ohrožení demokracie a svobody. Připodobňováním boje za klima k socialistické revoluci zastírá podstatu existence environmentálních hnutí. Autorka např. tvrdí, že pro aktivisty „...*jediná cesta ven vede přes zničení tohoto systému a hledání toho konečně ideálního.*“ [5]. V podstatě předává ideu, že boj za klima společnost přivede zpátky k totalitnímu režimu, kterého jsme se tak dlouho zbavovali, za co naši předci bojovali a co teď přichází zpět v podobě environmentální revoluce. Použitím varovného narativu se snaží svázat boj za klima a socialismus do přirozené koexistence. Čteme o „cestě do absolutní totality a otroctví“, „přerozdělování majetku“ a „radikální změně“ [5], přičemž nedostáváme žádné faktické informace, které by sdělovaly, co konkrétně hnutí nebo Gréta Thunberg skrze její projev požaduje.

Klimatickou změnu jako riziko, které existuje ve formě vědění se snaží autoři zviditelnit. Tím, že ale riziko opravdu vidět nelze, jak dokládá Beckova teorie, autoři přerpracovávají aktivní řešení klimatické změny na hrozbu, čímž se značně zviditelňují. Ohrožovat tak podle autorů může ekonomiku [3][6], demokracii [5] nebo dosavadní společenské uspořádání [5]. Dále vidí boj proti klimatické změně jako ohrožující současné

politické nastavení. Autoři se obávají progresivity a překvapivě i ohrožení patriarchální představy společnosti, což můžeme vidět zde, kde autor píše o stranách, které se snaží bojovat proti klimatické změně: „...mají současně ve své výbavě i levicové ekonomické a sociální programy, genderismus, feminismus, multikulturalismus a zaštiťují se svojí údajnou progresivností (...) Nejurputněji se k podobným názorům hlásí mladší generace a více ženy než muži.“ [6]

4.1.2 Důraz na nezávažnost

Druhou fází po konstrukci nabízených řešení jako hrozby následovalo ujištění, že se není třeba obávat závažných dopadů způsobené proměnnou klimatu. Např. jeden z autorů přiznává, že „ochrana životního prostředí a klimatické změny jsou samozřejmě zásadní věci“ [3], ale dodává „můžeme se přít o to, zda se na těchto problémech více podílí člověk, nebo zda se jedná o přírodní jevy, které už naše planeta v minulosti zažila“ [3]. Upozadňuje zde vědecké studie a do popředí staví skutečnost, že nad změnou klimatu nemáme žádnou moc a tudíž „klimatická hysterie“ [3] se ukazuje jako zbytečná. Podobně k problému přistupují i další autoři. „Skleníková hypotéza není prokázána“ [4], „nejlepším bojem proti klimatickým změnám je nechat přírodu, aby si poradila sama“ [10], „tvrzení, že změny klimatu způsobuje člověk, je neprokázané...“ [11], to vše předkládáno s jistotou skrze text legitimizuje lhostejnost a netečnost.

4.1.3 Nabídka řešení

Jeden z autorů uvádí, že dopady nelze předpovídat a podoba důsledků časem vykrytalizuje [1]. Další spoléhá na schopnost regenerace přírody [10]. Jiný, že volba umírněných stran šetrných k životnímu prostředí je zlatou střední cestou [3]. Mnozí vítají i šetrné zacházení s přírodou [5], avšak jejich představy o ochraně životního prostředí v podobě neznečišťování odpadky se bohužel nejsou schopny efektivně zabraňovat zhoršování změny klimatu. Nabízena byla i nereálná řešení jako „snížení počtu obyvatel o jeden řád“ [12].

Z toho není možné usoudit, že by řešení klimatické změny byla v diskurzu jednoznačně ustálena, ba naopak, nabízená řešení jsou diametrálně odlišná, i přestože většina autorů zastává názor, že výrazné postupy při řešení klimatické změny jsou hrozbou. Svědčí to o roztržité kohezi v rámci diskurzu, kvůli které se jeví jako kostrbatý, což se v následujících částech analýzy znovu potvrdí.

4.2 Interpretace vědeckých studií a argumentace

4.2.1 Dezinterpretace

Mnohé z textů kladly značný důraz na zkreslení charakteru výzkumné zprávy. „Zpráva OSN: Poslední výstraha před klimatickou apokalypsou. Jenže kolikátá už?“ [1] Užitím hyperboly přidává autor na dramatičnosti, čímž zkresluje charakter zprávy OSN, zároveň rámuje povahu článku a udává čtenáři směr uvažování o tématu. Otázkou „Jenže kolikátá už?“ zpochybňuje spolehlivost nejen této konkrétní zprávy, ale užitím příslovce „už“ i těch předchozích. Otázka má ve čtenáři vyvolat dojem, že jde o opakující se „falešnou výstrahu“. Podobně autor postupuje i v samotném článku. Jeho pozornost se soustředí na vyobrazení zpráv jako nadsazených a nereflektujících realitu. Dále se autor ptá čtenáře: „Je nejnovější zpráva OSN reálná, přehnaně alarmistická, nebo naopak příliš optimistická? Mají pravdu její autoři, nebo kritici?“ [1], přičemž se snaží vyvolat pocit, že výsledky mají názorový charakter, i když jde ve skutečnosti o vědecky ověřená fakta, měla by být tedy především realistická, pokud možno objektivní a nehodnotící. Otázkami jako jsou tyto vyvolává ve čtenáři pochybnosti. Připojuje také další důkazy o tom, že věda se mýlí: „Když se ovšem podíváme desítky let zpátky, slyšeli jsme podobná slova už tolikrát, že není nenormální o nich pochybovat.“ [1], která následuje výčtem „přešlapů“, kterých se věda dopustila. Dále se objevuje značná snaha legitimizace lhostejnosti vůči vědě slovy „slyšeli nesčetněkrát“, „už tolikrát“ nebo „stále najdeme“ ve větě „Když půjdeme v archívu ještě hlouběji, stále najdeme.“ [1], přičemž akcentuje další vědecké omyly. Účelem je tímto způsobem poukázat na neustálé opakující se hrozby, které nikdy nepřišly. V tomto kontextu je možné si povšimnout, že autoři jasně využívají faktu, že environmentální rizika jsou nerozpoznatelná a v určení jejich existence jsme všichni stejným dílem odkázáni na expertní vědění, které se zde snaží podhodnocovat.

Jiný autor v nadpisu uvádí „Konec mýtů o oteplování? Příroda se dokáže bránit mnohem lépe, než se donedávna předpokládalo“ [10]. Označením „konec mýtů“ naznačuje, že dosavadní vědecká zjištění byla chybná a šířila se ve společnosti jako nepravdy ospravedlňující klimatické jevy. Ve druhé větě autor používá oznamovací větu, čímž informaci předkládá jako holý fakt. Článek vznikl jako reakce na konferenci COP24²², kterou autor využívá jako příležitost ke konfrontaci dominantního diskurzu na základě vybraných studií o oteplování, přičemž chce „připomenout, že jak se zdroji oteplování, tak

---

²² Konference OSN o změně klimatu v Katovicích, 2018

s možnostmi omezování jeho dopadů je to trochu jinak, než se veřejnost obvykle dozvídá.“ [10]. Autor dále podporuje svůj argument zlomkem studií, které mají údajně dokázat, že příroda se umí „bránit“ sama. Jedná se o argumentační faul, který nazýváme „potvrzovací zkreslení“, v rámci něhož, autor používá vyhovující studie potvrzující jeho argument, přičemž odmítá předložit komplexní pohled na problematiku. Jedna ze zmíněných studií např. dokazuje, že *„stromy v Amazonském pralese produkují ročně kolem 20 milionů tun metanu, což je více, než všechny oceány dohromady.*“ [10]. Nepřikládá už odůvodnění, narušil by totiž obraz samostatnosti přírody, který v článku konstruuje. Jev je podle Alexandera Ače, ale i dalších vědců, způsoben antropogenními vlivy, a to zejména odlesňováním, dále i přetížením kvůli velkému množství oxidu uhličitého v atmosféře, což vede k nerovnováze fotosyntézy v Amazonském lese (Marek, 2021). Prvotním impulsem ke spuštění koloběhu je stále lidská činnost a není to jev, který by v takové míře existoval v přírodě přirozeně.

Posledním prvkem, který se v článcích vyskytoval byla obliba v různorodých přirovnáních a analogiích k bajkám. Mezi jedno z výrazných patřilo přirovnání vědeckých „varování“ k Ezopově bajce *„v níž pasáček tolikrát z nudy volal, že jde vlk, že když pak vlk skutečně přišel, nikdo už pasáčkovi nevěřil a vlk zadávil celé stádo?“* [1]. Jedná se o tzv. legitimizaci mýtizací, tedy narativem, kde „pasáček“ zastupuje vědce, „volání z nudy“ jsou potom vědecké prognózy a doporučení pro politiky, „vlkem“ je klimatická změna. Analogie slouží k zamlžení pravého významu a podpoření narativu autora o nebezpečí planých varování, avšak problémem zůstává, že podle vědeckých dat je klimatická změna nejen reálná, ale i v dosti pokročilém stavu, tudíž samotná varování z toho vycházejí jako oprávněná.

4.2.2 Obecné „pravdy“

„Jediným skutečně účinným způsobem, jak zabránit dopadům činnosti člověka na přírodu, je snížení počtu obyvatel planety o jeden řád.“ [12]. Nejen, že jde o extrémní a nereálné řešení, které předkládá jako holý fakt, který jak uvádí *„víme všichni“*, ale zároveň tímto anulují svůj argument z minulého článku [11], kde píše, že nemáme důkazy na to, že člověk může za globální oteplování, kde zároveň obviňuje ekology z nenávisti vůči člověku, přitom hovoří o snížení počtu obyvatel jako o jediném účinném řešení.

Dále se např. autor v článku [6] ptá: *„Jaká je pravda?“* a odpovídá *„Zcela zásadní je přitom fakt, že oteplování (které zažíváme v současnosti) i ochlazování se na Zemi*

odehrávají po celou dobu, co planeta existuje.“, což s jistotou předkládá jako obecnou pravdu, přičemž v dalších argumentech se odkazuje na „vědce“ a trvá na přesvědčení, že sami neví, jaké trvání bude změna mít. Není uvedeno, o jaké vědce se jedná či z jakých podkladů čerpá. Předkládání obecných prohlášení napomáhá autorům k reprodukci skeptického diskurzu. Obecná prohlášení mají přímočarou formu, pro čtenáře snadno pochopitelná, nicméně mají prakticky nulovou hodnotu a slouží opět k podpoření narativu, ale hlavně konstrukci ideologie v rámci diskurzu. Na základě porovnání se zahraničními texty zjistíme, že obecné argumenty se v textech opakují a skrze ně můžeme texty snadno propojit. Tvrzení jsou navíc předkládána s jistotou, čímž předčí tvrzení vědecká, která si nechávají rezervu. Cookův souhrn a rozbor jednotlivých tvrzení nám tento fenomén názorně podkládají.²³

4.2.3 Popírání existence dat

Následující podkapitola volně navazuje na předchozí. Pohybujeme se nadále převážně v dimenzi obecných tvrzení, doplněných o domněnky, odhady a argumenty založené na předpokladu, že určité informace o klimatické změně jsou pro člověka nepoznatelné. Zastupujícím příkladem může být následující tvrzení: *„Můžeme se přít o to, zda se na těchto problémech více podílí člověk, nebo zda se jedná o přírodní jevy, které už naše planeta v minulosti zažila.“* [3] Argument často používaný, odkazující na změny klimatu v minulosti. Na první pohled možná přesvědčivý, ale ve skutečnosti snadno vyvrátitelný. Existují důkazy, že současné změny jsou oproti těm v minulosti mnohem rychlejší, a to kvůli množství skleníkových plynů v atmosféře (Allen; Dube; Solecki, 2018; s. 54). Užitím *„můžeme se přít“* autor vyvolává dojem, že neexistuje nikdo, kdo by mohl otázku zodpovědět a záměrně upozaduje odpověď vědy. Stejně tak *„...nemáme jediný důkaz, že to nějak panující klimatický rozvrat zpomalí.“* [12] či *„...zda se jedná o krátkodobý výkyv, či zásadní změnu, to ještě nevíme.“* [6] tím, že autor používá množné číslo, když konstatuje, že *„to ještě nevíme“*, uzavírá diskuzi a předkládá tuto informaci jako holý fakt, zatímco vědci již dávno data mají. Zároveň dále v textu píše, že *„dnes se planeta otepluje rychleji“* [6] a opět nedodává proč. Používá trpný rod, čímž zakrývá fakt, že důvod je vyšší koncentrace skleníkových plynů, jakožto výsledek některých lidských aktivit (Allen; Dube; Solecki, 2018; s. 54).

---

²³Dostupné z: <https://skepticalscience.com/argument.php>

4.2.4 Odkaz na menšinové studie

Zajímavým také bylo to, že autoři stavěli do popředí studie či různé petice, které zastávají menšinovou část na vědeckém poli. V článku [3] autor argumentuje výčtem takových odkazů. Jedním z nich je i odkaz na Oregonskou petici, která je dnes považována za dezinformační, ale stále se o ní opírá řada klimatických popíračů, ovšem v textu je uvedena jako legitimní zdroj (Dunlap, Lever-Tracy, 2010; s. 255).

Dalším příkladem je studie Nikolova a Zellera: „*Jak rád bych se třeba dočetl, že se budoucí Evropská komise vážně zaobírá vědeckou studií amerických vědců Nikolova a Zellera, která dokazuje, že na klima planety nemá vliv chemické složení atmosféry, natož obsah „skleníkových plynů“, a že boj s globálním oteplováním založený na omezování CO2 vychází z vědeckých omylů.*“ [8], která byla označena jako chybná, co se týče výsledků a vztahu ke změně klimatu (Cotton, 2020). Pokud se podíváme do dalších mediálních článků, studie Nikolova a Zellera se objevovala na antisystémových webech, přičemž v mainstreamových médiích o nich nepadla ani zmínka²⁴²⁵. Z textu to potom působí, že autor sdílí cenné informace, které se běžně nekomunikují. Zajímavá je i forma textu. Nejedná se o typicky dezinformační text, i přestože tuto studii dezinformační weby citovaly. Skrze odkaz k této studii se autor nesnaží diskreditovat ostatní vědce, nýbrž rozhodnutí institucí EU.

4.3 Aktéři

Texty byly reakcí na tehdejší výrazné probíhající společenské události a důraz byl kladen zejména na politické a ekonomické aspekty. Aktérů podílejících se na tvorbě textů a diskurzu můžeme zaznamenat hned několik. Jako první jsem zvolila autor-čtenář, kde jsem se snažila zjistit, jak skrze text autor promlouvá ke čtenáři. Do dalších kategorií spadají aktivisté a vědci, nicméně zároveň se prolínají i s politiky. Zde jsem analyzovala, jakým způsobem autor promlouvá skrze tyto aktéry a jaké vztahy mezi nimi konstruuje.

4.3.1 Vztah autor-čtenář

Na začátek bych chtěla upozornit, že každý autor měl odlišný styl navozování vztahu se čtenáři. Nebudu zde uvádět všechny příklady, ale obecně na mě texty působily tak, že autoři článků se soustřeďují na to, aby byl čtenář v roli utlačovaného, zastrášovaného, aby

---

²⁴ Zjištěno skrze aplikaci Newton Media Search

²⁵ Nutno dodat, že šlo o jeden z mála analyzovaných textů, který takovou studii obsahoval. Převážná většina textů obsahovala ověřené studie, které byly využívány jako argument v nesprávném kontextu.

si připadal, že je s ním manipulováno (skrže instituce, aktivisty...) a je mu vyhrožováno. Vyvíjí na něj tlak, aby se vzepřel těmto hrozbám spojených se změnou klimatu a autor článku zastává pozici navigátora. Vzhledem k tomu, že se jedná o názorové texty, promítají se zde jeho myšlenky, názory a postoje. Autor zastává pozici nositele pravdy, či ilustrátora nejasností.

Autor často používá první osobu množného čísla např. „*slyšeli jsme podobná slova už tolikrát*“ [1], čímž sebevědomě předkládá čtenáři, jak by měl o informacích přemýšlet. Nedočteme se žádné „myslím si“. Tento způsob sdělování informací se opakuje téměř v každém článku. V článku prvním čtenáře postavil do pozice, kdy byl svědkem toho, že se věda o klimatu mýlila a podávala informace záměrně „*dramaticky*“ [1], jen aby jim někdo věnoval pozornost. Legitimizuje tím lhostejnost vůči vědeckým prognózám a dodává, že „*jedinou autoritou, která v tomto sporu zaručeně dokáže odhalit pravdu (...) je čas*“ [1], čímž definitivně oprávnil čtenáře k netečnosti. Použitím „bude mít“ navíc nedává prostor pro další možnosti a jeho předpoklad se tak v textu stává něčím, co ví s jistotou.

Článek tři naopak označuje jako hlavní aktéry „mladší generace“, které „*straší klimatickou katastrofou*“. Je jim připisováno „*teatrální chování*“, „*řádění*“ a neschopnost diskutovat. Aktéry zobecňuje na „*klimatické alarmisty*“, není jisté, o koho konkrétně jde. Klimatická změna se zde opět objevuje jako nástroj k zastrašování „nás“ a celého světa a přirovnává ho k zastrašování jadernou apokalypsou. Popisuje, že „*už dnes víme*“, že koncept sloužil k zastrašování nepřítele, ale že „*Podobným způsobem, (...) se bohužel někdy v současnosti argumentuje možností klimatické katastrofy.*“ Polarizace „my“ a „oni“ může vypadat zdánlivě nevinně, nicméně jedná se o základní diskurzivní strukturu. „My“ zastupuje v tomto případě zdroj vědění načerpaného ze zkušeností, hovoří s jistotou a přichází s jasným řešením. Druhá strana už naopak nevypadá tak lákavě. „Oni“ jsou spojováni s nevyspělostí, neschopni komunikace sahají po nástrojích jako je manipulace. Připisována je jim „*hysterie*“, „*excesy*“ a další²⁶.

Někteří autoři implicitně či explicitně navádí čtenáře, aby volili strany s umírněnějším přístupem, tedy strany konzervativní v otázkách klimatu [3]. Podle rétoriky autora už potom můžeme odhadnout, které by to měli být. Roli nezodpovědných politiků,

---

²⁶ V tento moment si můžeme představit, jaké by to bylo být oni. Tato polarizace bývá využívána i v politice při rozdělení odpovědnosti či viny. Problematikou tohoto rozdělení se zabýval van Dijk, který představil tzv. ideologický čtverec. Ve zkratce to znamená, že autor se snaží zdůraznit o „nás“ pozitivní informace, o „nich“ negativní. Naopak o „nás“ potlačit negativní informace a o „nich“ potlačit pozitivní. Tento fenomén se vyskytoval téměř ve všech analyzovaných textech (van Dijk; 1998, s.267).

kteří např. „oblbuji lidi“ [6], „naslouchají křiku šestnáctiletého copatého děcka“ [4] v textech zastávají generální tajemník OSN António Guterres [1] [4], Alexandria Ocasio-Cortezová [6], Emmanuel Macron [8], Barack Obama [11] nebo ti, kteří „naskočili na klimatickou rétoriku“ [6], aby získali podporu mladých voličů – zmínění Britští zelení, Česká pirátská strana [6]. Zatímco ti, kteří zastupují umírněnost, rozvážnost a racionalitu jsou podle textu Donald Trump [4] [6] [11] [12] a Jan Zahradil [8].

4.3.2 Aktivisté

Velkou část zaplňují i ekologičtí aktivisté, kteří jsou spoluautorem hrozeb (spolu s vědci a politiky), tedy aktivním činitelem v diskurzu. Nicméně jsou pasivní v promluvách: „Důležitá je podle nich radikální změna systému...“ [5] autorka zde používá spojení „podle nich“ a tím hovoří za aktivisty, kteří nedostávají prostor pro vlastní vyjádření. Na druhou stranu autoři akcentují na jejich neschopnost diskuze [3] či radikalitu, která nepřipouští žádné kompromisy [3]. Jeden z autorů aktivisty dokonce přirovnal k „jezinkám“, které vždy chtějí víc [7].

V době publikace článků byla výraznou osobností Greta Thunberg, a proto se v textech objevují časté odkazy na její osobu. Autoři poukazují zejména na její poruchu [4][5][9], se kterou je spojována ve všech člancích, které se zmiňují o její osobě. Představení Thunberg jako „mentálně postižená“ má svůj důvod. Porucha představuje něco nežádoucího, kdy jedinec s tímto postižením podle autorů nepatří do seriózní veřejné debaty a její argumenty nejsou validní. Často jsou její výroky stavěny do opozice se skeptickými vědci, aby autoři poukázali na nelogičnost rozhodnutí politiků přijmout opatření proti klimatické změně. Dále je popisována jako hysterická a jako dítě, se kterým ekologové manipulují, aby dosáhli svých cílů [4]. Její osoba je v diskurzu vnímána jako iracionální a jsou jí připisovány negativní vlastnosti. Dokonce i její úspěchy, jako bylo navržení na Nobelovu cenu míru [9], byly zpochybňovány.

Důraz na duševní poruchy nebyl výrazný jen u Thunberg, ale i u ostatních aktivistů. Spojení jakékoli patologie bylo v textech hojně využíváno. Jedním z takových příkladů byla „ekologická úzkost“ [7]. Impulzem pro tento jev jsou v diskurzu na prvním místě „alarmující zprávy“ o změně klimatu, které působí na psychiku jedinců a způsobují to, že se strachují. Jedná se o zprávy mediální, které nicméně vycházejí z vědeckých studií. Výsledkem této neurózy jsou podle autora kompulze např. v podobě „třídění odpadů či demonstrací“ [7],

což má snižovat úzkosti postižených osob²⁷. Autor přebírá roli experta a připisuje tuto neurózu všem aktivistům, „*Rostoucí skupina aktivistů proto dnes a denně bojuje ve své obsesi z konce světa...*“ [7], a opět vytváří dva protipóly „my“, tzn. lidé, kteří touto neurózou netrpí a jsou racionální, zatímco „oni“ představují svými aktivitami hrozbu pro společnost. Autor zde devaluje jakékoli snahy řešit klimatickou změnu a svá tvrzení zakládá na předpokladu, že lidé s opačným názorem jednají pod vlivem neurózy. Stejně tvrzení se objevuje i v dalších článcích [11][4][5][9].

Autoři dále konstruují obraz aktivistů jako extrémistů, tudíž používají krajní příklady jako je Verena Brunschweiger [6][7], která hájí názor, že nemít děti nebo mít méně dětí je jeden ze způsobů, jak snížit uhlíkovou stopu, což teoreticky může být jeden ze způsobů, nicméně v reálném životě není možné, aby to někdo vyžadoval. Pokud se podíváme do ostatních médií, Brunschweiger nebyla v mainstreamových médiích ústředním tématem. Zmínky v rádech jednoho článku se objevily na bulvárních či antisystémových webech.

Jednoduše řečeno, aktivity pro boj s klimatickou změnou jsou v analyzovaných textech definovány skrze extrémy, což je vidno napříč články. To může na jednu stranu sloužit jako nástroj k upoutání pozornosti a k vyššímu zhlédnutí, nicméně v tomto případě to spíše značně zkresluje skutečnost a napomáhá to k bagatelizaci realistických řešení. Menšinové názory, které zahrnují těžko aplikovatelné způsoby řešení krize, totiž autoři mísí s realistickými řešeními, které se diskutují na úrovni politické sféry a prezentují je jako stejně hodnotné a propagované většinou aktivistů. Na základě četnosti zmínění a způsobu interpretace extrémních názorů v porovnání s ostatními médii je nepravděpodobné, že by dominantní diskurz v mainstreamových médiích mohl být tímto způsobem narušen. Na druhou stranu nemohu odhadnout, do jaké míry mohou být četbou těchto interpretací ovlivněni sami čtenáři.

V poslední řadě byli aktivisté, ale i odborníci spojováni se sektářstvím [2], radikální změnou [3], která by mohla znamenat „*pád civilizace, jak ji známe*“ [5] nebo byly jejich tendence spojovány s „*totalitními choutkami*“ [5]. Zde už se klimatická změna převážně mísí s politickým diskurzem, nicméně i do těchto podkategorií byly zařazovány i vědecké autority. Klimatolog Radim Tolasz je např. v jednom z textů citován jako člen „*klimasekty*“, konkrétně jako kazatel [2]. Autor navíc klade důraz na to, že čtenář „*musí bud' s vírou*

---

²⁷ Podle odborníků nepochybně ekologická úzkost existuje, nicméně nejedná se o oficiální diagnózu. Ekologická úzkost postihuje převážně osoby, které se dostali do přímého kontaktu s přírodní katastrofou nebo změna klimatu přímo narušila jejich životní podmínky. Podle psychologů je způsobena racionálními obavami, které dokáží vhodnými terapeutickými nástroji řešit (Schreiber, 2021).

přijmout, nebo odmítnout“ [2] toto novodobé náboženství. Náboženství sice používá jako analogii a přirovnání je pouze ironické, nicméně vytváří zde binární opozici, kde na jedné straně působí skoro až fanatičtí jedinci, zatímco druhá strana klade důraz na racionalitu (strana autora). Takovým jednoduchým rozdělením opět nechává čtenáře, aby se s jednou stranou identifikoval. Pejorativním označením zároveň vylučuje z diskurzivní komunity jedince, kteří se přiklánějí na stranu klimatologa.

4.3.3 Vědci

Posledními důležitými autory, kterými se budu zabývat jsou vědci. V diskurzu mají klíčovou roli. Vědci jsou v textech využíváni v první řadě jako legitimizační prostředek v diskurzu. Autoři si skrze autorizaci, tedy odkazu k autoritě, legitimizovali svá stanoviska, navzdory tomu, že obsahovala argumentační fauly či vyvrácené studie. Za svými výroky často používají dovětek „*uvádějí vědci*“ [4], i když nezmiňují, o které konkrétní vědce se jedná. Samotný odkaz na vědce potom připisuje výroku objektivně větší pravdivostní hodnotu.

Odkazy občasně směřují i na konkrétní vědce nebo vědecké instituce, avšak po důkladnějším rozboru bylo zjištěno, že většina z nich jsou klimaskeptici. Např. odkaz na Guuse Berkhouta [4], vědce, jenž je zakladatelem klimatoskeptického think-tanku a nadace Climate Intelligence Foundation (Clintel)²⁸. „*Petici adresovanou generálnímu tajemníkovi OSN Antoniu Guteressovi podepsalo více než 500 vědců a profesionálů zabývajících se klimatem ze čtrnácti zemí. Zorganizoval ji holandský profesor geofyziky Guus Berkhout. Požaduje, aby v debatě o klimatu bylo slyšet více názorů, nejen ty alarmistické.*“ [4]. Při podrobnějším prozkoumání petice je možné zjistit, že z 500 signatářů se pouze 10 samo identifikovalo jako „klimatický vědec“. Tuto petici (Evropskou klimatickou deklaraci) recenzovali vědci z organizace Climate Feedback, která se zabývá ověřováním faktů o klimatické změně. Petici charakterizovaly jako zaujatou, nepřesnou a zavádějící. Argumenty jsou podle nich založené na „cherry-picking“, tedy na vybírání příhodných faktů (Johnson, 2019). Autor v návaznosti na to vytváří nerovnoměrný vztah, kdy do opozice místo vědců staví Gretu Thunberg a píše, že OSN „*Raději naslouchá křiku šestnáctiletého copatého děčka s Aspergerovým syndromem.*“ [4], než oné pětistovce vědců. Autor zpochybňuje

---

²⁸ Sloganem Clintelu je „There is no climate emergency“. Většina členů podniká v oblasti ropného průmyslu, těžby nerostných surovin a dalších klíčových oblastech figurujících v otázkách změny klimatu (Readfearn, 2019)

rozhodnutí OSN, která podle článku vypadají, že stojí na „křiku děčka“, nikoli na vědeckých pracích, čímž se snaží postupně snižovat hodnotu opačného diskurzu. Druhá strana, kde klade důraz na skutečnost, že petici podepsalo 500 vědců, potom v článku reprezentuje profesionalitu a střídmy přístup k problematice klimatu.

Naopak vědci, kteří věří, že ke změně klimatu přispívá lidská činnost jsou v textech ironicky komentováni či zesměšňováni [2]. Ve druhém článku je klimatolog Radim Tolasz označen za člena „klimasekty“ a dále autor bagatelizuje jeho výroky tím, že z původního komentáře používá jednotlivé věty a ironicky je komentuje „...i pro nás má klimatolog Radim Tolasz jako správný kazatel moudrou radu (...) Kdo by to byl řekl, že? Nebude-li pršet, nezmoknem...“. [2] Jedná se o argumentační faul, který je nazýván jako „slaměný panák“, tzn., že autor článku si sestaví komentář a v další části nabízí protiargumenty. Místo v diskurzu si nedobrovolně zasloužil pouze jeden klimatolog, a to Ladislav Metelka, který upozornil na chybu v jednom výroku hnutí Fridays for Future [9]. Můžeme si povšimnout „Metelka činnost panelu důvěrně zná – od června 2009 do dubna 2014 byl za Českou republiku jeho členem. Ví tedy, že loňská zpráva IPCC žádné takové tvrzení neobsahuje.“ [9] Autor se ve čtenáři snaží vzbudit dojem, že boj za klima je iracionální a není třeba se obávat zásadních změn, protože i klimatolog tvrdí, že to zpráva IPCC nezmiňuje. Pokud si Šestou hodnotící zprávu otevřeme, opravdu se tam nic takového nepíše, neznamena to ale, že hnutí je postaveno na lži a na tom, že „si špatně přečetli psaný text“ [9]. Autorova argumentace by mohla obsahovat to, co se tedy ve zprávě píše. Mnohé vědecké výsledky totiž nasvědčují tomu, že je potřeba jednat. Konkrétně, v návaznosti na zmíněný slogan hnutí, zpráva IPCC pracuje spíše s modely, právě i zmiňovaného roku 2030. Cílem hnutí je v tomto případě upozornit na danou problematiku a být impulsem k reálné změně, což může být jeden z důvodů, proč někteří vědci hnutí podpořili. Ladislava Metelku potom nedobrovolně staví na svou stranu skepse.

Alespoň ve zkratce jsem chtěla představit aktéry v člancích, abych poukázala na jejich propojenost a zejména vysvětlila, kdo má diskurzu své místo a kdo je z něj vyčleněn. Dále bych mohla analyzovat implicitní aktéry jako je zadavatel článků či tehdejší mediální agenda. Prostředí, ve kterém článek vzniká může mít totiž významný vliv na jeho obsah a formu.

4.4 Hodnotové orientace a subkultura diskurzu

Zmínění hodnotových orientací média a subkultury diskurzu vidím jako důležité,

jelikož tvoří rámec „pravidel“ v rámci kterých diskurz existuje. Autoři nezastávali identické názory, avšak během psaní neopouštěli rámec těchto hodnot. Určitým způsobem tento rámec tedy tvaroval i samotný diskurz názorové sekce „Komentáře“.

Důraz byl kladen na svobodu a demokracii, přičemž svoboda byla spojována především s ekonomickou svobodou, tedy se svobodným podnikáním, jak na úrovni jednotlivců, tak skupin. Diskurz se obecně vyznačoval konzervativností a místy skepticismem ve vztahu ke klimatické změně. Podle toho se také řídila pravidla diskurzí komunity. Vědci, kteří akcentovali klimatickou změnu jako riziko byli bagatelizováni. Nicméně i těch byl zlomek. Většina vědců byla klimaskeptická a skrze ně byly hájeny hodnoty diskurzu. Stejně tomu bylo i u politických představitelů. Ke slovu se dostávali konzervativci, zejména ti praví, kteří hájili západní kapitalismus a jeho hodnoty. Naopak liberálové pro tyto hodnoty představovali hrozbu, jejichž kroky by mohli vést zpět k socialismu a totalitním režimům.

Podle studií a vědců, kterými autoři podírají své argumenty není možné zařadit diskurzí komunitu „Komentářů“ Reflex.cz do mainstreamového proudu. Sám Reflex se tímto způsobem ani nesnaží profilovat. Podle vlastních slov si zakládá především na svobodě slova, i přestože výsledky mohou být značně kontroverzní či provokativní (Reflex.cz, 2010), což bylo mimo jiné možné zaznamenat. Zajímavé bylo pozorovat, že Reflex dává prostor autorům vyjádřit individuální úhel pohledu v sekci „Komentáře“, zatímco sekce „Zprávy“ přistupuje ke klimatické změně mainstreamovým způsobem, „Prostor X“ dává prostor vyjádřit svůj názor nehledě na to, zda se shoduje s diskurzem „Komentářů“ či nikoli. Analyzované články se tedy vyznačují vlastní subkulturou, která není sdílena všemi rubrikami. Některé prvky této subkultury ovšem můžeme indikovat v širším skeptickém/popíračském diskurzu, který popisují autoři zmínění v teoretické části. Právě média jsou v tomto kontextu mocensky v převaze, zejména protože mají širší dosah. Jejich interpretace vědeckého materiálu může mít zásadní vliv a být hybatelem změn ve společnosti.

5 Závěr

Cílem mé práce bylo zachytit a popsat delegitimační praktiky objevující se v mediálním diskurzu internetového portálu Reflex.cz u článků v sekci „Komentáře“. V analýze jsem jako první chtěla zachytit konstrukci klimatické změny v textech. Klimatická změna byla konstruována jako méně nezávažná. Přesvědčení doprovázely argumentační fauly, prázdné fráze či nepotvrzené informace. Tím, že články byly názorové povahy, každý konstrukt se mírně lišil. Oficiální řešení byla považována za radikální nebo ohrožující ekonomiku, svobodu a demokracii nebo dosavadní společenské uspořádání. Hrozby plynoucí z řešení situace se jevily v diskurzu jako reálnější a závažnější než samotný problém. Ne všichni autoři klimatickou změnu popírali, mnozí se stavěli spíše proti formě řešení a sami nabízeli vlastní alternativy, které by ovšem ve své podobě byly nedostačující nebo nereálné.

Dále jsem se zaměřila na interpretace vědeckých dat a argumentaci. Forma názorových článků propůjčila autorům dominantní pozici, kde měli možnost nasměrovat čtenáře a ovlivnit způsob uvažování o předložených datech. Vědecké studie potvrzující změnu klimatu byly představeny často jako alarmistické, nepřesné, váhavé či klamné, přičemž k popisu autoři používali množství uměleckých jazykových prostředků. Protiargumenty se skládaly z obecných informací, po hlubším přezkoumání bylo možné dojít k závěru, že mnohé byly již vyvráceny. Vědecké studie byly navíc v některých textech v celkovém nepoměru. Převažovaly ty skeptické, což výrazně zkreslovalo jejich reálné zastoupení. Studie objevující se v mainstreamových zpravodajstvích, byly interpretovány spíše z hlediska charakteru, který byl závislý na autorově představě. Informace o konkrétní podobě vědeckých dat nebyly zřejmé a zveřejněna byla jen ta část informací, která neporušovala pravidla diskurzu. Na druhou stranu obsahy studií, které se běžně objevují spíše na antisystémových webech, byly podrobněji popsány a sloužily jako podklad argumentů, akcentující zejména neexistující nebo minimální kauzalitu mezi antropogenními vlivy a klimatickou změnou.

Zaměřila jsem se také na důležité aktéry a vztahy mezi nimi. Jako první jsem analyzovala vztah autor-čtenář. Styl navozování kontaktu se u autorů mírně lišil. Mnozí autoři cílili na to, aby byl čtenář v roli utlačovaného, zavražďovaného či aby měl pocit

manipulace ze strany institucí, aktivistů a politiků, kteří požadují aktivní řešení. Byla vytvářena binární opozice, kdy „my“ zahrnovalo autora, jeho stanoviska i čtenáře. Tato strana působila jako racionální, poskytující logická řešení. Konstrukt „oni“ se vyznačoval iracionalitou, nezodpovědností či nevyspělostí. Autoři kladli důraz na jejich negativní stránky. Aktivistům byla připisována psychická onemocnění a obecně byli definováni jako extrémisté. Kategorii dále zastupoval každý, kdo požadoval „radikální“ změnu, tzn. politici inklinující k zelené politice, klimatologové, ale i celé instituce. Jejich promluvy byly v diskurzu pasivní, autoři promlouvali za ně. Významné místo mezi aktéry měli vědci, jež fungovali jako legitimizační prostředek a autorita v oblasti vědění, zejména ti ze strany klimaskepse. Naopak vědci potvrzující klimatickou změnu byli terčem satirických komentářů. Těchto vědců se objevovalo pouze minimum a z diskurzí komunity byli prakticky vyloučeni.

Diskurz se vyznačoval zejména konzervativností a skepticismem, přičemž hodnoty obou byly výrazně hájeny. Potřeba „chránit“ občany před radikálností řešení se značně projevila na reinterpetaci vědeckých dat. Je možné konstatovat, že autoři používali podobné delegitimizační taktiky, které můžeme pozorovat i v zahraničních médiích a obecně v diskurzu klimaskepse, spíše ale klimatického popírání.

6 Summary

The aim of my bachelor thesis was to capture and describe practises of delegitimization in a media discourse of articles „Comments“ published in the online magazine Reflex.cz. First of all, I wanted to depict the construction of climate change in the discourse. Climate change was presented as less serious. This conception was underpinned by argumentative fallacies, idle chatter or unconfirmed information. Every conception was slightly different since the articles were based on opinions. Official solutions were considered radical or endangering the economy, freedom and democracy or social order. Threats seemed to be more realistic and serious than the climate change itself. Not all of the authors were denying climate change, most of them went against the forms of solutions, so they presented alternatives. Unfortunately, they were inadequate or unrealistic.

Furthermore, I focused on the interpretation of scientific data and argumentation. Authors were in a dominant position, which gave them the opportunity to direct the reader's thoughts on the data. Scientific studies confirming climate change were introduced as alarmistic, inaccurate, hesitant and misleading, whereas authors used expression tools while describing them. Counterarguments consisted of basic information, most of which were based on falsity. Moreover, scientific studies were sometimes disproportionate. Sceptical studies prevailed, which significantly distorted real representation in the scientific field. Studies appearing in mainstream news were interpreted rather in terms of character, which was dependent on the author's idea. Information about the specific form of scientific data was not clear, and only parts of the information that did not violate the rules of discourse were published. On the other hand, the studies, which normally appear on anti-system websites, were described in more detail and served as a basis for arguments, emphasizing non-existent or insignificant causality between anthropogenic activity and climate change.

I also focused on important actors and the relationships between them. Firstly I analyzed the author-reader relationship. The style of making contact differed slightly among the authors. Many endeavours to make the reader feel oppressed, intimidated or manipulated by institutions, activists and politicians require active solutions. In the texts were created a binary opposition where "we" included the author, his standpoints and the reader. This side acted rational, providing logical solutions. The construct "they" was characterized by irrationality, irresponsibility or immaturity. The authors emphasized their negative aspects. Activists were attributed with mental illnesses and were generally defined as extremists. The

category was further represented by anyone who demanded a „radical“ change, i.e. politicians inclined toward green politics, climatologists, but also entire institutions. Their speeches were passive in the discourse, the authors expressed for them. The significant position had scientists, who represented legitimising medium and authority in the field of knowledge, especially the climate sceptics. Conversely, scientists confirming climate change were the target of satirical comments. Only a minimum of these scientists appeared and they were practically excluded from the discourse community.

The discourse was mainly characterized by conservatism and scepticism, whereas the values of both were defended. The need to "protect" citizens from radical solutions was greatly reflected in the reinterpretation of scientific data. During the rescue of basic discourse values, it is possible to state the authors used some of the delegitimization tactics that we can also observe in foreign media and, in general, in the discourse of climate scepticism or especially in the discourse of climate denial.

7 Použitá literatura

ALLEN, Myles R., Opha Pauline DUBE a William SOLECKI. IPCC: Framing and Context. In: *Ippc.ch* [online]. 2018 [cit. 2022-04-25]. Dostupné z:

https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/05/SR15_Chapter1_Low_Res.pdf

BECK, Ulrich. *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. SLON (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-864-2932-6.

BENEŠ, Vít; DRULÁK, Petr. *Metodologie výzkumu politiky*. Slon, 2020. ISBN 978-80-7419-283-8

BERGER, Joseph, Cecilia L. RIDGEWAY, M. Hamit FISEK a Robert Z. NORMAN, 1998. The Legitimation and Delegitimation of Power and Prestige Orders. *American Sociological Review* [online]. 63(3) [cit. 2022-07-12]. ISSN 00031224. Dostupné z: doi:10.2307/2657555

COLLINS, Harry M. a Robert EVANS, 2002. The Third Wave of Science Studies. *Social Studies of Science* [online]. 32(2), 235-296 [cit. 2022-07-06]. ISSN 0306-3127. Dostupné z: doi:10.1177/0306312702032002003

COOK, John, 2020. Deconstructing climate science denial. *Research Handbook on Communicating Climate Change* [online]. Edward Elgar Publishing, 2020, 62-78 [cit. 2022-07-18]. ISBN 9781789900408. Dostupné z: doi:10.4337/9781789900408.00014

COOK, John. The 5 characteristics of scientific denialism. In: *Skeptical Science* [online], 2010, [cit. 2022-27-01]. Dostupné z: <https://skepticalscience.com/5-characteristics-of-scientific-denialism.html>

COTTON, Douglas. Refutation of Nikolov & Zeller's "Unified Theory of Climate". In: *Research Gate* [online]. 2020 [cit. 2022-07-16]. Dostupné z: doi:10.13140/RG.2.2.23862.86083

ČADA, Karel a Alice ČERVINKOVÁ. *Věda jako věc veřejná: vědní politiky a média: Zaostřeno na vědu – komunikace vědy v médiích* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006, s. 35-39 [cit. 2022-03-18]. ISBN 80-7330-099-0. Dostupné z: https://www-dev.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/248_ss_06_11_1.pdf#page=35

DLOUHÝ, Jiří a Jana DLOUHÁ, 2019. Vědecké poznatky o klimatické změně – objektivní fakta, nebo argumenty pro celkovou změnu společnosti. *Životné prostredie* [online]. 53(4), 219-224 [cit. 2022-07-16]. ISSN 2585-7800. Dostupné z: <https://www.pablikado.cz/dokument/GMNhhGRU2y4w14On>

DUNLAP, Riley E. a Aaron M. MCCRIGHT, LEVER-TRACY, Constance, ed., 2010. *Routledge Handbook of Climate Change and Society* [online]. Routledge, s. 255 [cit. 2022-04-30]. ISBN 9780415544764. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=ahGUAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA240&dq=oregon+petition+climate+change&ots=Pf4flcNIXt&sig=uPzSVxyqk6fAgScsP21Lmmv_kI&redir_esc=y#v=onepage&q=oregon%20petition%20climate%20change&f=false

DUNLAP, Riley E.; MCCRIGHT, Aaron M.; DRYZEK, John S. (ed.); NORGAARD, Richard B. (ed.); SCHLOSBERG, David (ed.). *Organized climate change denial. The Oxford handbook of climate change and society*. New York: Oxford University Press, 2011, s. 144-160. ISBN 978-0-19-956660-0

EYAL, Gil, 2019. *The Crisis of Expertise*. Cambridge: Polity Press. ISBN 978-0745665788.

FAIRCLOUGH, Norman, 2001. Critical Discourse Analysis. *Int. Adv. Eng. Technol.* [online]. 7, 452-487 [cit. 2022-07-09]. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/281506450_Critical_Discourse_Analysis

FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. New York: Routledge, 2003. ISBN 0-415-25893-6.

FAIRCLOUGH, Norman. *Discourse and Social Change*. New York: Blackwell Publishing, 1993. ISBN 0-7456-1218-0.

FAIRCLOUGH, Norman. *Language and Power*. 2. ed. Pearson Education, 2001. ISBN 0-582-41483-0.

FEYERABEND, Paul K., 1978. *Science in a Free Society*. London: Verso. ISBN 0860910083.

FORBES. 100 nejbohatších Čechů. In: *Forbes.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://forbes.cz/zebrickymiliardari-2021/daniel-kretinsky/>

GIDDENS, Anthony, 1998. *Důsledky modernity*. Praha: Sociologické nakladatelství. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5062-1.

HÁJEK, Martin. *Čtenář a stroj: vybrané metody sociálněvědní analýzy textů*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2014. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-161-9.

CHIGWEDERE, Pride, George R SEAGE, Sofia GRUSKIN, Tun-Hou LEE a M ESSEX, 2008.

Estimating the Lost Benefits of Antiretroviral Drug Use in South Africa. *JAIDS Journal of Acquired Immune Deficiency Syndromes* [online]. **49**(4), 410-415 [cit. 2022-07-20]. ISSN 1525-4135. Dostupné z: doi:10.1097/QAI.0b013e31818a6cd5

IPCC. About the IPCC. In: *Ipcc.ch* [online], 2021, [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: <https://www.ipcc.ch/about/>

JOHNSON, Scott. Letter signed by “500 scientists” relies on inaccurate claims about climate science. *Climate Feedback* [online]. 2019 [cit. 2022-04-25]. Dostupné z: <https://climatefeedback.org/evaluation/letter-signed-by-500-scientists-relies-on-inaccurate-claims-about-climate-science/>

KEMP, Jeremy, Richard MILNE a Dave S. REAY, 2010. Sceptics and deniers of climate change not to be confused. *Nature* [online]. **464**(7289), 673-673 [cit. 2022-07-11]. ISSN 0028-0836. Dostupné z: doi:10.1038/464673a

KRBEC, Šimon, 2018. BLOG: Nebezpečná kultura popírání genocid. In: *Centrum studií genocid Terezín* [online]. [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <https://studiagenocid.cz/2018/03/07/blog-nebezpecna-kultura-popirani-genocid/>

MAREK, Lukáš. Plíce světa otočené naruby. Vědec vysvětlil, proč Amazonie znečišťuje ovzduší. *Seznam Zprávy*. 2021. [cit. 2022-04-26]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/plice-sveta-otocene-na-ruby-cesky-vedec-vysvetlil-jak-amazonie-tvori-emise-169756>

MARHÁNKOVÁ HASMANOVÁ, Jaroslava, 2014. Postoje Rodičů Odmítajících Povinná Očkování Svých Děti: Případová Studie Krize Důvěry v Biomedicínské Vědě. *Sociologický Časopis / Czech Sociological Review* [online]. **50**(2), 163–187 [cit. 2022-07-21]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/24642560>

NICHOLS, Tom, 2017. *The Death of Expertise* [online]. New York: Oxford University Press [cit. 2022-07-20]. ISBN 9780190469412.

PETRUSEK, Miloslav a Alena MILTOVÁ. Sociologie vědy. *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, 2018 [cit. 2022-07-05]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie_v%C4%9Bdy

PIAZZA, Roberta a WODAK, Ruth. *DCA - Critical Discourse Analysis*. Research Gate. 2022. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/238105100_DCA_-

Critical Discourse Analysis

POLANYI, Michael, 1969. In: *Knowing and Being: Essays by Michael Polanyi: The Republic of Science: Its Political and Economic Theory*. Chicago – London: University of Chicago Press, s. 49-72. ISBN 0226672859.

PROKOPOVÁ, Kateřina, Zuzana ORSÁGOVÁ a Petra MARTINKOVÁ. *Metodologie výzkumu v oblasti kritické analýzy diskurzu* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014 [cit. 2022-03-19]. ISBN 978-80-244-4344-7. Dostupné z: https://oltk.upol.cz/fileadmin/userdata/FF/katedry/kol/publikace/publ_qfwfq/Edice_Qfwfq_Metodologie_vyzkumu_v_oblasti_kriticke_analyzy_diskurzu_Katerina_Prokopova_Zuzana_Orsagova_Petra_Martinkova.pdf

READFEARN, Graham. 'CO2 is plant food': Australian group signs international declaration denying climate science. In: *The Guardian* [online]. 26.9.2019 [cit. 2022-04-25]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/environment/2019/sep/26/co2-is-plant-food-australian-group-signs-international-declaration-denying-climate-science>

REFLEX.CZ. O Reflexu. In: *Reflex.cz* [online]. 16. března 2010 [cit. 2022-07-01]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/o-reflexu>

SATTLER, Robert. Čeští miliardáři a jejich média.: Komu u nás patří klíčové stanice, vydavatelství a weby? In: *Forbes.cz* [online]. 20.10.2020 [cit. 2022-03-20]. Dostupné z: <https://forbes.cz/cesti-miliardari-a-jejich-media-komu-u-nas-patri-klicove-stanice-vydavatelstvi-a-weby/>

SCHNEIDEROVÁ, Soňa. *Analýza diskurzu a mediální text* [online]. Praha: Karolinum, 2016 [cit. 2022-03-18]. ISBN 978-80-246-2971-1. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/analyza-diskurzu-a-medialni-text-5581/>

SCHREIBER, Melody. *Addressing climate change concerns in practice*. Monitor on Psychology, 52(2). 2021, březen [cit. 2022-06-24]. Dostupné z: <https://www.apa.org/monitor/2021/03/ce-climate-change>

ŠUBRT, Jiří a Jan BALON. *Soudobá sociologická teorie*. Praha: Grada, 2010, s. 204-210. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2457-7.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-683-4

URRY, John, 2010. Urry, J. (2010). Sociology Facing Climate Change. *Sociological Research Online* [online]. **15**(3), 1-3 [cit. 2022-07-11]. Dostupné z: doi:10.5153/sro.2190

VAN DIJK, Teun A., 1998. *Ideology: A Multidisciplinary Approach* [online]. SAGE Publications [cit. 2022-06-28]. ISBN 0761956557.

VÁŠÁT, Petr. Kritická diskurzivní analýza: Sociální konstruktivismus v praxi. *AntropoWebzin*. 2008, č. 2-3, s. 101-112. Dostupné z: <https://otik.uk.zcu.cz/bitstream/11025/6827/1/vasat.pdf>

VÁVRA, Jan; LAPKA, Miroslav; DVOŘÁKOVÁ-LÍŠKOVÁ, Zuzana; CUDLÍNOVÁ, Eva. Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997–2010. *Acta Universitatis Carolinae Philosophica et Historica* [online]. 2013, roč. 19, č.2, s. 9-33. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=247607>

VIDOMUS, Petr. Česká klimaskepse: úvod do studia. *Sociální studia. MUNI Journals*. 2016, roč. 10, č. 1, s. 95-127. Dostupné z: <https://doi.org/10.5817/SOC2013-1-95>

WASHINGTON, Haydn. Climate change denial: Heads in the sand. *London: Routledge*, 2011, s. 43-63. ISBN 9781849776738

8 Teze bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Barbora Koutná

Studijní program: Sociologie, specializace Studia současných společností

Předpokládaný název práce: Delegitimizace vědění v oblasti klimatické změny /
Delegitimization of Climate Change in New Media

Klíčová slova: delegitimizace vědění, post-pravda, pseudověda, moc, think-tanky, klimatická změna, nová média

Key words: delegitimization of knowledge, post-truth, pseudo-science, power, think-tanks, climate change, new media

Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Jan Balon, Ph.D.

Jméno vedoucí/ho bakalářského / diplomového semináře, do kterého se chce studující hlásit (předběžně): seminář doc. Hájka (kód: BCD)

Námět práce

Náplní mé bakalářské práce bude téma Delegitimizace vědění v prostředí nových médiích se zaměřením na klimatickou změnu. Téma klimatické změny a jejího popírání se v posledních letech stává předmětem diskusí v oblastech expertního vědění, ať už se jedná o přírodní nebo humanitní vědy, ale i v politických či pop-kulturních debatách. Převážná většina expertních vědců změnu klimatu potvrzuje. Na druhé straně je zároveň systematicky potlačována skeptiky, což bude předmětem zájmu mé bakalářské práce. Pomocí kritické diskurzivní analýzy budu zkoumat pozadí rozporu obou diskurzů a následně ji vyhodnocovat.

Ačkoli pro sociologii není klimatická změna stěžejním tématem, v posledních letech se objevují pokusy o teoretické a empirické ukotvení tématu klimatické změny do prostředí

sociologického výzkumu a tím pádem začlenění mezi širokou škálu sociálních fenoménů. Přeci jen jde o jev mající základnu v institucionálních a kulturních praktikách, je tedy formován lidskou činností a zpětně zasahuje do fungování společnosti a ovlivňuje její vývoj, což je mimochodem také pohled, který zastává R. E. Dunlap (2015).

V sociálních vědách se tímto tématem zabývá R. E. Dunlap, K. M. Norgaard nebo R. J. Brulle, z jejichž prací bych ráda čerpala a mnoho dalších. Studie sociologů se soustřeďují na různé aspekty této problematiky, ale pro mou práci bude podstatná především oblast teoretického rámce popírání v oblasti klimatické změny a následné uplatnění těchto poznatků v analýze.

Podobným tématem jako je delegitimizace vědění v prostředí nových médií se zabýval např. Maxwell T. Boykoff (2011) ve své knize *„Who speaks for the climate?: Making sense of media reporting on climate change“*, kde se snažil rozšifrovat proces utváření obrazu současného pojetí klimatu a jeho změny. Autorův přístup k problematice klimatické změny je v této publikaci multidisciplinární, ačkoli sám je sociolog a environmentalista. Klíčovým prvkem jsou v jeho práci média, která přispívají k posílení okrajových názorů mezi širokou veřejností. Vzhledem k tomu, že jeho výzkum spočívá v analýze většího množství dat, používá k jejich zpracování obsahovou analýzu článků světových zpravodajství, zahrnujících i média, která běžné výzkumy nezahrnují, jako bulvární tisk nebo nová média, přidává i rozhovory s novináři a obohacuje studii o výběr kvalitativně zanalyzovaných textů. Jeho analýzy obsahují srovnání medializace v různých částech světa a mapování informační nerovnosti. Zmiňuje také historii samotné diskuse o klimatu v průběhu let a snaží se orámovat problematiku. Zkoumá zpravodajské normy a hodnoty článků, při čemž si volí pět rozčleňujících faktorů, podle kterých články analyzuje, a to novost, personalizaci, dramatizaci, vyváženost a vztah k autoritám.

Obdobně existují i studie zaměřené pouze na prostředí české mediální scény. Např. *„Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997–2010“*, kterou zpracovali Zuzana Dvořáková-Lišková, Miloslav Lapka, Jan Vávra a Eva Cudlínová (2015). Středem zájmu jsou opět média, která podle nich mají zásadní vliv na veřejnou debatu. Opírají se o Boykoffovy studie a v obsahové analýze se zaměřují především na kvalitu informací v jednotlivých tištěných denících.

Má práce bude na rozdíl od představených studií kvalitativně založená. Nebude obsahovat historický průběh zobrazování klimatické krize v médiích, jako spíše současnou situaci a budu v ní analyzovat pouze články z internetových zpravodajských webů. V úvodu

bych ráda nastínila důvody, proč je téma klimatické změny a delegitimizace v oblasti jejího vědění relevantní pro sociologii. V další části představím teoretický popis klíčových komponentů a mechanismů systémového odmítání klimatické změny. Podstatná bude také oblast politiky, médií a jednotlivců. Budu se snažit vytvořit teoretický rámec, kterému bude následovat výzkumná část obsahující ověření předchozích teoretických poznatků v kontextu českých médií pomocí diskurzivní analýzy. Pravděpodobně vyberu články z nejčtenějších internetových zpravodajských webů, na jedné straně ze seriózního online zpravodajství a na straně druhé spíše z bulvárního tisku nebo vyberu liberální a konzervativní zpravodajství. Zároveň bych chtěla, aby jeden alespoň jeden zpravodajský web byl nezávislý a druhý soukromý. Zaměřím se na jejich způsob sdělování, záměr, odbornost, zdroje informací, objektivitu, popř. překlad a další proměnné. Nakonec vyhodnotím výsledky a porovnáám je s představenou teorií.

Sociologickou relevanci vidím především v propojení životního prostředí a jeho změny, která je způsobena člověkem, na což mohu navázat uplatněním sociologických teorií, jejichž klíčovými tématy jsou sociální skupiny a sítě, moc, organizace, média nebo globalizace. Nesmíme zapomínat na to, že klimatická změna nemá dopad pouze na životní prostředí, politické dění nebo ekonomiku, ale zároveň i na společnost samotnou. Může vytvářet nebo prohlubovat sociální nerovnosti nebo zapříčinit další migrační krize. Téma jsem si vybrala z toho důvodu, že z pohledu sociologie nejde o tolik probádanou oblast. Ovšem i přesto mohu čerpat z představených kvantitativních studií a podobných zdrojů a obohatit tematiku z perspektivy nových médií, případně nabídnout pohled za uplynulý rok a zjistit, zda koronavirová pandemie narušila mediální reprezentaci klimatické změny.

Předpokládané metody zpracování

Analýzu budu pravděpodobně zpracovávat buďto na datech liberálních a konzervativních mediálních článků nebo na datech seriózního a bulvárního zpravodajství, popř. nezávislého a soukromého média. Pomocí kritické diskurzivní analýzy vyberu výroky, které následně vyhodnotím podle rétoriky a jazykových prostředků. V analýze budu postupovat podle poznatků jazykovědce Normana Fairclougha, který vychází ze vztahů mezi řečí, sociálně institucionálními praktikami a širšími socio-politickými strukturami. Jeho postupy se považují za jedny z nejucelenějších, ale samozřejmě najdeme i další teoretiky jako je Teun A. van Dijk nebo Ruth Wodak-Leodolter. Konkrétně Faircloughův postup

zahrnuje analýzu mediálního obsahu na třech úrovních, a to deskripce, interpretace a explanace, jež zároveň odráží jeho trojdimenzionální pojetí diskurzu, jak o tom pojednává Vašát (2008), z jehož poznatků čerpám.

V praxi to vypadá tak, že se analytik na úrovni deskripce zabývá formální stránkou mediálního obsahu, tedy začíná lingvistickou analýzou, kterou Fairclough rozděluje opět do třech dimenzí, tj. dimenzi slovní zásoby, gramatiky a struktury textu. V rámci jednotlivých dimenzí dále uplatňuje další tři okruhy, ve kterých analyzuje „*zkušenostní hodnoty slov, relační hodnoty slov, expresivní hodnoty slov a metafory, zkušenostní hodnotu gramatiky, relační hodnoty gramatiky, expresivní hodnoty gramatiky a spojení vět, a nakonec interakční konvence a strukturu textu*“ (Vašát 2008).

Na úrovni interpretace se analytik zabývá intertextuální analýzou, tedy produkcí a interpretací textu samotného. Záměrem je „*identifikace a interpretace odlišných diskurzivních typů, spojených s určitými typy situací a rozpoznání způsobu, jakým ovlivňují ideje, subjekty a vzájemné vztahy*“ (Vašát 2008).

Třetí úrovni se analytik zabývá explanací, což je podle Fairclougha způsob, jak nahlédnout na diskurz jako součást procesu sociálních bojů v rámci mocenských vztahů. Opět probíhá ve třech dimenzích, a to v rámci sociálních determinantů, ideologií a efektů (Vašát 2008).

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Vzhledem k tomu, že ve výzkumné části budu používat diskurzivní analýzu vybraných médií, pravděpodobně nebude realizace projektu spojena s etickými riziky.

Orientační seznam literatury

1. Dunlap, R. E., & Brulle, R. J. (Eds.). (2015). *Climate change and society: Sociological perspectives*. Oxford University Press.
2. Norgaard, K. M. (2011). *Living in denial: Climate change, emotions, and everyday life*. MIT Press.
3. Dunlap, R. E., & McCright, A. M. (2011). Organized climate change denial. *The Oxford handbook of climate change and society*.

4. Norgaard, K. M. (2018). The sociological imagination in a time of climate change. *Global and Planetary Change*, 163, 171-176. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921818116303265>
5. Lefsrud, L. M., & Meyer, R. E. (2012). *Science or science fiction? Professionals' discursive construction of climate change*. *Organization Studies*, 33(11), 1477-1506. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0170840612463317>
6. Antilla, L. (2005). Climate of scepticism: US newspaper coverage of the science of climate change. *Global environmental change*, 15(4), 338-352.
7. Jacques, P. J. (2012). A general theory of climate denial. *Global Environmental Politics*, 12(2), 9-17.
8. Latour, B. (2020). *Zpátky na zem: Jak se vyznat v politice Nového klimatického režimu*. Neklid.
9. Bhatasara, S. (2015). Debating sociology and climate change. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 12(3), 217-233.
10. Zehr, S. (2015). The sociology of global climate change. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 6(2), 129-150.
11. Boykoff, M. T. (2011). *Who speaks for the climate?: Making sense of media reporting on climate change*. Cambridge University Press.
12. Jacques, P. (2009). *Environmental skepticism: Ecology, power and public life*. Ashgate Publishing, Ltd.
13. Vávra, J., Lapka, M., Dvořáková-Líšková, Z., & Cudlínová, E. (2015). *Obraz změn klimatu v českých denících v letech 1997–2010*. *AUC PHILOSOPHICA ET HISTORICA*, 2013(2), 9-33.
14. Vašát, P. (2008). *Kritická diskursivní analýza: sociální konstruktivismus v praxi*. <http://www.antropologie.org/cs/publikace/prehledove-studie/kriticka-diskurzivni-analyza-socialni-konstruktivismus-v-praxi>

9 Seznam příloh

- I. Soubor analyzovaných textů